

دوازدهم		یازدهم		دهم		درس نامه	
۲۱۷		۱۰۹		۶			
دوازدهم	یازدهم	دهم	درس	دوازدهم	یازدهم	دهم	درس
۵۲۹	۴۵۰	۳۷۵	یازدهم	۴۸۵	۴۰۶	۳۳۹	تأیید
۵۳۴	۴۵۴	۳۷۹	دوازدهم	۴۸۷	۴۰۷	۳۴۱	کیم
۵۴۰	آزاد	۳۸۴	سیزدهم	۴۹۲	۴۱۲	۳۴۶	دوم
۵۴۶	۴۶۰	۳۸۹	چهاردهم	۴۹۷	۴۱۶	۳۴۹	سوم
آزاد	۴۶۶	آزاد	پانزدهم	۵۰۰	۴۲۰	۳۵۳	پنجم
۵۵۳	۴۷۰	۳۹۳	شانزدهم	۵۰۵	۴۲۵	۳۵۷	ششم
۵۶۲	۴۷۶	۳۹۷	هفدهم	۵۱۰	۴۲۹	۳۶۱	هفتم
۵۶۴	۴۷۸	۴۰۰	جهدیم	۵۱۴	۴۳۵	۳۶۵	هشتم
۵۶۸	۴۸۲	۴۰۳	نیایش	۵۱۸	۴۴۰	۳۶۸	نهم
				۵۲۶	۴۴۶	۳۷۲	دهم

خرت و پرت لنگوری

صفحه	تاریخ ادبیات	صفحه	دستور زبان	صفحه	آرایه های ادبی	صفحه	قرابت معنایی	صفحه	لغت و املا
۶۳۷	فهرست آثار مظلوم	۶۱۸	جد و نقش کلمات در جمله (نماد) مفعول تسمیه مند و ...	۶۰۴	مدمات و قالب های شعری (بیت مصرع رویت قافیه ...)	۵۹۵	مفاهیم عرفانی و عاشقانه	۵۷۱	کلمات هم آوا
۶۳۷	فهرست آثار مشهور	۶۲۶	گروه فعلی یا فعل (شخص و شمار بن صل زمان صل و ...)	۶۰۷	بلاغت (بیان بیع معانی) ...	۵۹۸	مفاهیم غیر عرفانی	۵۷۴	کلماتی که نباید به جای هم به کار ببریم
۶۳۹	فهرست شاعران و نویسندگان	۶۳۰	گروه اسمی (ساختار گروه اسمی انواع وابسته های پیشین انواع وابسته های پسین)	۶۰۷	بیان تشبیه مجاز استعاره تخیل کنایه	۶۰۲	معنی و مضموم آیات، احادیث و عبارات عربی	۵۷۵	کلمات مشابه املائی که تلفظ و معنای مقاوت دارند
۶۴۰	گوشه های (ادبیات تعلیمی پداغی و ...)	۶۳۴	واژه	۶۱۱	بیع (بیع لفظی بیع معنوی)	۶۰۳	پیام ها و مفاهیم گنج حکمت ها	۵۷۶	دسته بندی واژه ها (اصطلاحات رزمی و کجکی رستنی ها اصطلاحات و آلات موتی و ...)
۶۴۰	ویژگی های حماسه (داستانی) قهرمانی قومی و ملی حوادث خارق العاده			۶۱۲	بیع لفظی (واج آرایی جناس بسان جناس نامسان تکرار سجع)	۶۰۳	پیام برخی از روان خوانی ها	۵۸۱	فرزنگ املائی
				۶۱۳	بیع معنوی (امراعات نظیر حس آمیزی تلخیص اضراق تضاد ...)			۵۹۲	جمع و مفرد کلمات
								۵۹۴	مال ها

۲۰۱۹- گزینۀ «۴» واژه‌هایی که نادرست معنا شده‌اند به همراه معنی صحیح آن‌ها:

محضّر: محلّ حضور، در متن درس، مجازاً به معنی مجلس درس یا مجلسی که در آن، سخنان قابل استفاده گفته می‌شود. (کبریا به معنی «بارگاه خداوندی» است). - کبریا: بارگاه خداوندی (افلاک جمع فلک و به معنی «آسمان‌ها» است). - قَدَسَ اللهُ رُوْحَهُ العزیز: خداوند، روح عزیز او را پاک گرداند. («پاک و منزّه است خدا» معنای اصطلاح **سُبْحان الله** است).

۲۰۲۰- گزینۀ «۳» غلط‌های املائی و شکل صحیح آن‌ها:

گزینۀ (۱): **نواهی** ← **نواحي**؛ **نواهی**، جمع نهی و ناهیه و به معنی «نهی شده‌ها» و امور ممنوعه است و **نواحي**، جمع ناحیه. با توجه به معنای عبارت و همراهی کلمات طرف شام، روانه گردیدن، متوجه می‌شویم که نواحي صحیح است.

گزینۀ (۲): **دهد** ← **زهد**؛ **پارسایی**، پرهیزگاری

گزینۀ (۴): **پژمرده‌گی** ← **پژمردگی**

مناسک **مناسک:** جمع منسک، اعمال عبادی، آیین‌های مذهبی - **مفق**: همسو و هم‌عقیده، موافق - **افغان:** ناله و زاری

۲۰۲۱- گزینۀ «۲» غلط‌های املائی موجود در متن و شکل صحیح آن‌ها:

غوقا ← **غوغا:** هیاهو، فریاد و آشوب، بانگ و خروش

خواست ← **خواست:** تقاضا، طلب کرد، درخواست نمود (خواست یعنی برپا شد، بلند شد، پدید آمد)

خورد ← **خُرد:** کوچک، اندک، ناچیز و حقیر (خورد: خوردن، طعام و خوراک)

تِهَاء: رونق، درخشش، پرتو و جلوه - **اِصرار:** پافشاری، ایستادگی و دوام در امری، سماجت (آسرار: جمع سَر، رازها، رموز) - **وعظ:** اندرز، پنددادن - **محضّر:** محلّ حضور، درگاه - **حُسام:** شمشیر تیز، شمشیر بزان - **طرز:** طریق، نمط، روش، شیوه - **منطق الطیر:** زبان مرغان - **خصمان:** دشمنان و بدخواهان

۲۰۲۲- گزینۀ «۲» **سلاح** به معنی «ابزار جنگ» است و **صلاح** به معنی «پارسایی، پرهیزگاری، نیکی و زهد»؛ **گوشه‌نشینان صلاح** یعنی کسانی که به قصد زهد و پارسایی و برای دورماندن از گناه، گوشه‌نشینی اختیار کرده‌اند. برخاست هم تناسب معنایی صحیحی با بیت ندارد و **برخواست** به معنی «از میان رفتن، زایل و نابود شدن» جایگزین صحیح و مناسبی است: عشق و شیدایی غلبه یافت و آوازه و شهرت پاکدامنی و پرهیزگاری گوشه‌نشینان عابدان پارسا بر باد رفت.

غالب: چیره، مسلّط - **مستوری:** پوشیدگی، مجازاً عفاف و پاکدامنی و پرهیزگاری - **ناموس:** آبرو، اعتبار، آوازه، شهرت

۲۰۲۳- گزینۀ «۳» **الهُان** در این بیت، املائی نادرستی دارد و صورت صحیح این کلمه **الْحان** است، به معنی «آوازه، صوت‌ها».

معنی مصراع دوم بیت (۳): که از زبان پرندگانش اصوات و آوازهای خوش و دلکش بیرون می‌آید.

تِهَاء:

گزینۀ (۱): **الست:** مأخوذ از آیه «أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ؟ قَالُوا بَلَىٰ...» که اشاره دارد به عهد الست یا پیمانی که خدا در روز الست از ارواح بنی‌آدم گرفت - **قالب:** شکل، پیکر، جسم (**غالب:** چیره، مسلّط) - **لقا:** دیدار، روی، چهره

گزینۀ (۲): **حور:** مرد و زن سیاه‌چشم؛ **حور** در عربی جمع «أحور و حوراء» است، ولی در فارسی به معنای مفرد به کار می‌رود. (**هور:** خورشید) - **قصور:** جمع قصر (در مصراع دوم به معنای «کوتاهی کردن و تقصیر» به کار رفته است) - **محض:** صرف، خالص، پاک - **صنم:** بت، دلبر، معشوق زیبارو

گزینۀ (۳): **صدر:** صدر و بالای مجلس، پیشگاه - **رضوان:** بهشت، نگهبان بهشت، **صُفّه:** ایوان، شاه‌نشین

گزینۀ (۴): **متبوع:** پیروی‌شده (مطبوع: مطلوب، پسندیده) - **تابع:** پیرو، فرمان‌بردار، مطیع

معنی بیت: «ای صائب! برگ حُسن و جمال آدمی همواره سبز و خرم باقی نمی‌ماند و بالاخره روزی نیز زایل و پژمرده می‌شود؛ همان‌طوری که هر اطاعت‌شده و حاکمی، روزی فرمانبر و مطیع خواهد شد.»

درس هشتم: دکوی عاشقان

۲۰۱۶- گزینۀ «۳» **مرید** یعنی «پیرو، دنباله‌رو، شاگرد» (= سالک). **مرشد** (= پیر، مُراد) مقابل **مُرید** (= سالک) است.

۲۰۱۷- گزینۀ «۲» **زهد:** پارسایی، پرهیزگاری («پنددادن» در گزینۀ (۱) و «اندرز» در گزینۀ (۳) معنای واژه **وعظاند**) - **عازم:** رهسپار، راهی، روانه - **شبگرد:** شب‌رو، داروغه و نگهبان، دزد و عتیار («گدا» در گزینۀ (۴) از معنای شبگرد نیست!) - **ملک:** فرشته (این واژه را با **ملک** «شاه و سلطان»، **ملک** «عظمت و پادشاهی» اشتباه نگیریم).

۲۰۱۸- گزینۀ «۱» در «ب» **شریعت** به معنی «شرع، آیین، راه دین» و مقابل **طریقت** است. در «د» نیز، **نیکوسیرت** (خوش‌باطن، خوش‌خُلق‌و‌خو) معنی **خوش‌لقا** نیست. (**خوش‌لقا** یعنی زیبارو، خوش‌سیما، خوش‌چهره)

۲۰۲۴- گزینۀ «۴» عزم به معنای «اراده استوار، نیت» صحیح است: برای «عبور از» چنین دریای هولناک بی کران، کشتی‌ای از دانش و اراده والا بایسته و نیاز است.

گشت‌مزبور «عقوبت: مجازات، کیفردادن - صنم: بت - طزار: دزد و راهزن (زلف طزار: گیسوی دلربا) - جیل: جمع حیل - سهل: آسان - ممتنع: دشوار، محال و غیرممکن

۲۰۲۵- گزینۀ «۴» طعن و ملامت صحیح است. (طعن: طعنه‌زدن، ملامت کردن، سرزنش و عتاب)

۲۰۲۶- گزینۀ «۱» در بیت «ب» اصرار (پافشاری کردن در امری) تناسب معنایی صحیحی برقرار نمی‌کند و با توجه به معنای بیت، به‌ویژه مصراع دوم، اصرار جمع سبز و به معنی «رازها، رموز» صحیح است. در بیت «د»، معنای مصراع دوم و غریب بودن در بحر، آشکارا نشان می‌دهد که بحر (دریا) مناسب و صحیح است نه بهر! (بهر: برای، به‌خاطر). در بیت «ه» دقت بیشتری نیاز داریم تا با توجه به معنای کلی بیت دریابیم که شاعر، طبع (ذوق و قریحه) خود را به عروسی مانند کرده است و می‌گوید: با اندیشه‌های پکر و بدیع خود، طبع و ذوق شعری خود را که همچون عروسی است، آرایش می‌کنم و زینت می‌دهم تا شاید به واسطه چرخش و بازی‌های روزگار، معشوق زیبارویی به جنگ افتد. (تبع به معنی «تبعیت و پیروی» است).

۲۰۲۷- گزینۀ «۳» در این گزینۀ، املائی همه کلمات صحیح است. غلط‌های املائی موجود در گزینۀها و شکل درست آن‌ها:

گزینۀ (۱): عبدالملک ← عبدالملک (دقت کنیم که نگارش کلماتی از قبیل: منطق‌الطیر، بهاء‌الدین، اولوالامر، لباب‌الالباب (مغز مغزا؛ نام کتابی است)، اولی‌الابصار «صاحبان بینش و معرفت»، اولی‌الالباب و ... صرفاً به همین صورت صحیح است و نوشتن آن‌ها با اشکال منطق‌الطیر، لباب‌الالباب، اولی‌لابصار و ... غلط املائی محسوب می‌شود)

گزینۀ (۲): غربت ← قربت: نزدیکی، نزدیکی در مکان و منزلت (عُربت: یعنی دوری، غریب‌گشتن). «هر دو به مزید قربت از دیگر خواص خدم مرتبه تقدّم یافته؛ یعنی هر دو [شغال] از جهت تقرب و نزدیکی به شیر از دیگر خادمان خاص پیشی گرفته بودند و مقامشان از همه آن‌ها بالاتر رفته بود.

گزینۀ (۴): طریقت ← طریقت: روش اهل صفا و سلوک، مذهب و سیرت

گشت‌مزبور

گزینۀ (۱): مناسک: جمع منسک، اعمال عبادی، آیین‌های دینی - فارغ: آسوده (فارغ: جداکننده)

گزینۀ (۲): طبع: سرشت، ذات و نهاد، طبیعت، خو (تبع: پیروی) - انیس: همدم، همنشین، خو گرفته و مألوف - آسرار: جمع سرّ، رازها

گزینۀ (۳): روضه: باغ، گلزار و واعظ: اندرزگو، پنددهنده - بسط: گشایش حال، انبساط خاطر عارف، مقابل قبض - قبض: گرفتگی خاطر، ناخوشی - غالب: چیره، مسلط (قالب: شکل، هیئت)

گزینۀ (۴): سیرت: باطن، طریقه، روش، خو - مرضی: مورد رضایت، پسندیده (مرزی: منسوب به مرز) - صواب: درست، صحیح (ثواب: اجر، پاداش)

۲۰۲۸- گزینۀ «۴»

۲۰۲۹- گزینۀ «۱» واژه‌هایی که نادرست معنی شده‌اند به همراه معنای صحیح آن‌ها:

گزینۀ (۲): درنگ: توقف و آهستگی، سکون، ضد شتاب (بی‌درنگ: یعنی فوراً، درحال)

گزینۀ (۳): ملامت: سرزنش، نکوهش، طعن و عتاب (ملایمت به معنی «نرمی و مهربانی» است).

گزینۀ (۴): دوش: دیشب، شانه و کتف (دی معادل «دبروز» است).

۲۰۳۰- گزینۀ «۳» حریف در این گزینۀ به معنای «هم‌نبرد، رقیب و هم‌اورد» است، در حالی که در سایر گزینۀها در معنای «یار و همدم» به کار رفته است.

۲۰۳۱- گزینۀ «۴» معنای درست واژه‌هایی که نادرست معنا شده‌اند:

گزینۀ (۱): مناسک: جمع منسک؛ جاهای عبادت حاجیان، اعمال عبادی، آداب و آیین‌های دینی

گزینۀ (۲): نماز پیشین: نماز ظهر

گزینۀ (۳): عقد: گردن‌بند (عقد: پیمان، پیمان‌بستن)

۲۰۳۲- گزینۀ «۲» بخاستم یعنی «برپا شدم، بلند شدم»، پس تناسب و ارتباطی با عبارت ندارد و بخواستم به معنای «درخواست کردم، طلبیدم» باید جایگزین آن شود.

گشت‌مزبور

گزینۀ (۱): متفق: همسو، موافق، هم‌عقیده - سیاحت: سیر و گردش - موافقت: همراهی، همسفر بودن - مصاحبت: هم‌صحبتی، همدمی

گزینۀ (۲): قاعده: روش، قانون، اصل - بگزاردم: به جای آوردم، ادا کردم - جسارت: دلیری، بی‌باکی و گستاخی

معنای رایج مصدر گزاردن: به جای آوردن و ادا کردن، رساندن و بیان کردن، پرداختن، تفسیر و تعبیر کردن

معنای رایج مصدر گزاردن، گذاشتن: نهادن و قراردادن، اجازه‌دادن و رها کردن، سپری کردن

گزینۀ (۳): ثنا: تحسین و ستایش و تمجید (سنا: نور، روشنایی) - اصوات: جمع صوت - الحان: جمع لحن، آوازها - مسامع: جمع مسمع و مسمعه: گوش‌ها - قدس: پاکی - انس: خو گرفتن

گزینۀ (۴): موضع: جا، مکان - زُهاد: جمع زاهد، پارسایان، پرهیزگاران - صلاح: خیر، نیکی (سلاح: ابزار جنگ و نزاع) - عزیمت: آهنگ، قصد و اراده، عزم - مقرون: پیوسته، همراه

۲۰۳۳- گزینۀ «۳» مزلت به معنی «لغزش، لغزشگاه» است و مذلت به معنی «خواری، پستی، زبونی و فرومایگی»؛ با توجه به معنای بیت و همراهی کلمه خواری، مذلت صحیح و مناسب است: اگر در نزد و نظر یار، چنین خوار و حقیر نبودم، در هجر و فراق او این قدر زبونی و عذاب و خواری نمی‌کشیدم (این قدر خواری نصیب نمی‌شد).

۲۰۳۴- گزینۀ «۳» نگزارد به معنی «به جای نیارد، ادا نکند، نپزدازد»

از مصدر گزاردن، تناسبی با عبارت ندارد و نگذارد، از مصدر گذاشتن باید جایگزین آن شود: «جانب خرم مُهمَل نگذارد» یعنی جانب احتیاط و دوراندیشی را ترک و رها نکند (جانب احتیاط را در نظر بگیرد). با در نظر گرفتن معنای جملات آخر و حضور واژه‌های نوا، نواخته، الحان و ... درمی‌یابیم که سفیر (بانگ و صدای بلند) صحیح است نه سفیر (فرستاده). و ذر هم با املائی نادرستی آمده که شکل صحیح آن، وزر به معنی «گناه» است.

مذلت: خواری، بدبختی، زبونی، فرومایگی - طعن: ملامت، سرزنش کردن، عتاب - قضا: سرنوشت و تقدیر - خرم: احتیاط، هوشیاری، دوراندیشی - مُهمَل: معطل، ضایع، بی‌پوده، تباه - زایل‌کننده: نابودکننده - حمیت: غیرت، مردانگی، دلآوری، تعصب - نقض عهد: پیمان‌شکنی - غریب: بدیع، شگفت، نو و تازه - الحان: جمع لحن، نغمه‌ها - هزارستان: بلیل - لهو: خوشی و نشاط، سرگرمی

۲۰۳۵- گزینۀ «۱» نواهی به معنای «نهی‌کننده، آنچه که در شرع ممنوع باشد» در عبارت «و این موضع محلّی بود از نواهی شرق ...» کاربرد صحیح و مناسبی ندارد و نواهی به معنای «اطراف و اکناف» باید جایگزین آن شود.

نقض به معنی «شکستن، شکستن عهد و پیمان» است و نغز به معنای «نیکو، خوش، دلکش و جذاب»، ملاحظه می‌کنید که نغز مناسب عبارت «مقامی دلکش و نغز دید و فضایی خرم و سبز» است نه نقض! عظمت نیز در این متن املائی نادرستی دارد و صورت صحیح آن عزیمت است به معنای «اراده، قصد».

قرین: همراه، پیوسته - خرد: کوچک، حقیر، اندک - رأفت: مهربانی، شفقت - تفرّج: سیر و تفریح، گردش - نُزّهت: خوشی، خرمی، پاکی و پاکیزگی - نهر: جوی، رود - مرغزار: سبزه‌زار، علفزار - روضه رضوان: باغ بهشت - معظّم: بزرگ و عظیم، که غالباً در مورد اشیا و شهرها و کشورها به کار می‌رود (معظّم: بزرگ داشته‌شده که در باب اشخاص و افراد به کار می‌رود). - خاست: پدید آمد، به وجود آمد، ظاهر گشت، برپا شد (خواست یعنی طلبید، تقاضا کرد، اراده) عمارت: بنا، ساختمان (امارت به معنای «فرمانروایی و حکمرانی» است).

۲۰۳۶- گزینۀ «۱» در گزینۀ (۱) سخن از شق القمر کردن پیامبر اکرم (ص) است، ولی سایر گزینه‌ها انسان را به عروج و تعالی فرامی‌خواند.

۲۰۳۷- گزینۀ «۳» مفهوم عبارت سؤال این است که ناله عاشق دل‌های عاشقان را به آتش می‌کشد و همگان را به ناله می‌آورد. در گزینۀ (۳) نیز سخن از این است که ناله جان‌سوز عاشق که از آتش عشق او زبانه کشیده، همه‌جا را فرا گرفته است.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): کسی که عاشق نیست درد عاشق را نمی‌فهمد.

گزینۀ‌های (۲) و (۴): سوختن عاشق در آتش عشق و فراق

۲۰۳۸- گزینۀ «۲» در عبارت سؤال سخن از این است که مولانا به سرزنش و ملامت دیگران توجهی نمی‌کرد و بدون اعتنا به آن‌ها غزل شورانگیز خود را می‌سرود. در گزینۀ (۲) نیز صحبت از عشق‌ورزیدن و پاک‌نداشتن از طعنه دیگران است.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): از تقدیر و سرنوشت نمی‌توان رهایی یافت (تقدیر گرایی): من مست را به‌خاطر نامه سیاه اعمالم ملامت نکن، معلوم نیست که تقدیر هر کس چگونه رقم خورده است.

گزینۀ (۳): در عین گوشه‌نشینی شور و غوغای من همه‌جا را گرفته است.

گزینۀ (۴): دشمن و ملامتگر خود را ستایش کردن

۲۰۳۹- گزینۀ «۲» مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینۀ (۲) بازگشت به اصل است و این که منزلگاه انسان عالم قدس است.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): بلندمرتبه‌گی مقام ممدوح: اگر پاسبان از پشت‌بام خانه تو سنگی را پایین بیندازد، آن سنگ بعد از هزار سال تازه به زحل - که مظهر ارتفاع و بلندی است - می‌رسد. (مرتبه تو بالاتر از زحل است.)

گزینۀ (۳): ناتوانی عقل در برابر عشق (تقابل عقل و عشق)

گزینۀ (۴): اثر گرفتن از محیط

۲۰۴۰- گزینۀ «۳» در گزینۀ (۳) همانند بیت سؤال عاشق از دیگران یاری می‌خواهد تا معشوق گریزان را به او بازآورند.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): درخواست عنایت و توجه از معشوق

گزینۀ (۲): جانپزای عاشق

گزینۀ (۴): عاشق واقعی آن است که در فراق یار، عاشق بماند.

۲۰۴۱- گزینۀ «۳» مفهوم مشترک گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) دعا کردن و استمداد برای بازگشت معشوق است؛ اما در گزینۀ (۳) مفهوم اصلی سیر بودن از زندگی بدون معشوق است.

۲۰۴۲- گزینۀ «۱» مفهوم اصلی بیت سؤال درخواست تنها گذاشتن و رها کردن عاشق است. پس مفهوم مقابل آن می‌شود: رها نکردن و تنها نگذاشتن عاشق که در گزینۀ (۱) این مفهوم وجود دارد.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۲): طلب کردن می برای رهایی یافتن از قید و بند خود

گزینۀ (۳): تنهایی و غمخوار نداشتن

گزینۀ (۴): آسایش نداشتن عاشق (عشق و آسایش طلبی جمع نمی‌شوند).

۲۰۴۳- گزینۀ «۳» در گزینۀ (۳) شاعر می‌گوید: عمر ما در جهان همانند بازی است، برای مرگ من از غم و درد بازوان خودت را مکن و گریه و زاری نکن، بنابراین در این بیت هم مانند بیت سؤال به گریه نکردن برای مرگ توصیه شده است.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): روز شادمانی باید به یاد روز غم خود باشیم، زیرا که بعد از زندگانی، مرگ در پی خواهد آمد.

گزینۀ (۲): جانپزای عاشقانه: همگان با حسرت از این جهان می‌روند، غیر از کسی که در راه عشق جان خود را فدا کند.

گزینۀ (۴): مرگ عاشق حتی سنگ را هم به گریه درمی‌آورد: اگر در مرگ عاشق،

سنگ خون نمی‌گرید، پس چرا در بیستون لاله‌های سرخ‌رنگ به نشانه ماتم فرهاد درآمده است؟ در این بیت حسن تعلیل زیبایی وجود دارد.

۲۰۴۴- گزینۀ «۳» مفهوم مشترک عبارت سؤال و گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) شاگردی کردن در مکتب عشق در عین دانشمندی است و این که کسی که به عالم عشق رو می‌آورد علم و دانشش را فراموش می‌کند، حتی اگر علامه روزگار است. اما در گزینۀ (۳) سخن از این است که هر کس در مکتب عشق شاگردی کند استاد خواهد شد. در بیت دوم، منظور از «تخته»، لوحی است که کودکان بر آن الفبا را می‌نوشته‌اند و برای پاک کردن، تخته را می‌شستند.

۲۰۴۵- گزینۀ «۳» مفهوم گزینۀ (۳) همانند عبارت صورت سؤال رفتار نادرست دیگران را با نرمی و مهربانی پاسخ‌دادن است.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): فارغ از مهر و کین بودن (دل‌داشتن از دوستی‌ها و دشمنی‌ها): همان‌طور که آب، چه تیره باشد و چه روشن، سبب کدر شدن تصویر آینه می‌شود، بهتر است که انسان از مهر و کین فارغ باشد تا آینه دل او تیره نشود.

گزینۀ (۲): توصیه به تندی کردن با تندخویان

گزینۀ (۴): دلنشین بودن تندی‌ها و درشتی‌های زیبارویان

۲۰۴۶- گزینۀ «۴» مفهوم اصلی بیت سؤال بازگشت به اصل است؛ یعنی اصل انسان از عالم بالا است و به آن باز خواهد گشت که این مفهوم را در همه ابیات می‌توان دید به‌جز بیت گزینۀ (۴) که در آن شاعر به توصیف محل برگزاری جشن و بزم پرداخته است.

۲۰۴۷- گزینۀ «۴» مفهوم بیت سؤال بازگشت به اصل (تعلق روح انسان به عالم قدس) است، در گزینۀ (۴) هم «مرغ قدسی آشیان» به این مفهوم اشاره دارد که روح انسان متعلق به عالم قدس است.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): ستایش مقام والای ممدوح: خورشید در مقابل شکوه طلعت نورانی تو، به سجده می‌افتد.

گزینۀ (۲): تحسین قامت یار و جلوه او

گزینۀ (۳): ناتوانی اندیشه عاشق از شناخت معشوق

۲۰۴۸- گزینۀ «۳» مفهوم اصلی بیت سؤال این است که انسان عارف از مرگ و جدانشدن از جهان مادی غمی ندارد. در گزینۀ (۳) نیز سخن از این است که دل عاشق چنان از عشق یار پر شده است که دیگر از مردن و ترک جهان هراسی ندارد.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): مرگ و زندگی هر دو تلخ و پر از درد هستند.

گزینۀ (۲): زندگی بعد از مرگ دشمن، دلنشین و مطلوب است.

گزینۀ (۴): در داغ عشق یار بلندبالا مردن

۲۰۴۹- گزینۀ «۲» در همه گزینه‌ها همانند بیت سؤال مفهوم اصلی این است که مرگ پایان زندگی نیست و انسان با مرگ به حیات جاودان می‌رسد. اما در گزینۀ (۲) سخن از این است که در این عالم جز دام و گرفتاری وجود ندارد.

۲۰۵۰- گزینۀ «۳» در آیه صورت سؤال و گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) سخن از نرمی کردن و مدارا با دشمن است. اما در گزینۀ (۳) برخلاف سایر گزینه‌ها مهربانی با دشمن کینه‌ور خطا دانسته شده است.

۲۰۵۱- گزینۀ «۱» مضمون مشترک ابیات این سؤال بدی را با نیکی پاسخ‌دادن است که در همه گزینه‌ها به‌جز گزینۀ (۱) وجود دارد. در گزینۀ (۱) صحبت از این است که با هر کس مطابق رفتار او رفتار کن است.

۲۰۵۲- گزینۀ «۲» مفهوم گزینۀ (۲) بدی را با بدی پاسخ‌دادن (مکافات کردن بدکرداران) است، در حالی که در سایر گزینه‌ها مفهوم جواب بدی را با نیکی دادن مشترک است.

۲۰۵۳- گزینۀ «۱» مفهوم عبارت سؤال این است که عشق و حقیقت صبر و تحمل به آدمی می‌بخشد. در گزینۀ (۱) نیز مفهومی متناسب با آن دیده می‌شود.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۲): توصیه به صلح‌طلبی / با یک گل هم بهار می‌شود.

گزینۀ (۳): عاشق باید صبور و گوش به فرمان باشد (در این بیت برخلاف بیت سؤال شاعر می‌گوید: صبور باش تا بتوانی بار عشق را برداری.

اما در بیت سؤال سخن از این بود که عشق، صبر و شکیبایی می‌بخشد).

گزینه (۴): **وصال معشوق، شب عاشق را روشن می‌کند.**

۲۰۵۴- گزینه (۲) مفهوم بیت سؤال دروغین بودن وعده یار است. در

گزینه (۲) نیز همین مفهوم وجود دارد.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): **جفای معشوق و آزرده شدن دل عاشق**

گزینه (۳): **وفای عاشقان گذرا و ناپایدار نیست: وفا و پایبندی به عشق در میان عاشقان مانند عمر گل و عشق بلبل ناپایدار و زودگذر نیست.**

گزینه (۴): **درخواست وفاداری و توجه از معشوق / عاشق وفادار و امیدوار است.**

۲۰۵۵- گزینه (۱) در همه گزینه‌ها مفهوم بازگشت به اصل (اصل انسان از عالم بالا است و به آن باز خواهد گشت) دیده می‌شود به جز گزینه (۱) که در آن شرط بلندمرتگی انسان ترک خود و افتادگی دانسته شده است.

۲۰۵۶- گزینه (۴) مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه (۴) بازگشت به اصل است و بر این نکته تأکید شده است که جایگاه انسان عالم خاک نیست. مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): **همه عالم ملک خداست و انسان عارف نیازی به منزل و مسکنی غیر از آن ندارد.**

گزینه (۲): **کوی دوست منزلگه جان عاشق و بهشت اوست.**

گزینه (۳): **در عین دوری در نظر یاران همدل جلوه‌داشتن: با آن که مانند پیراهن یوسف در سرزمین مصر هستم و از وطن خود دورم، در نظر یاران آشنای خود که مانند اهل کنعان هستند جلوه‌ها دارم.**

۲۰۵۷- گزینه (۲) در عبارت سؤال تأکید بر این است که کاری کن تا از تو به نیکی یاد کنند و از تو حکایت کنند نه این که فقط به جمع‌آوری حکایت دیگران پردازی. در گزینه (۲) نیز سخن از به جا گذاشتن نام نیک است و با عبارت سؤال تناسب دارد.

مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): **جاودانگی عاشق (عاشق زنده ابد است).**

گزینه (۳): **انرا داشتن همنشینی نیکان در بدن / تغییر ناپذیری ذات**

گزینه (۴): **هر کس نتیجه اعمال خودش را خواهد دید.**

۲۰۵۸- گزینه (۲) در همه گزینه‌ها سخن از نالیدن عاشق است؛ پس باید به دنبال مفهوم دقیق‌تری باشیم که در سه گزینه باشد و در یک گزینه وجود نداشته باشد. مفهوم مشترک گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) این است که **ناله عاشق دل‌های همگان را به آتش می‌کشد.** اما مفهوم گزینه (۲) متفاوت است: **انرا داشتن ناله عاشق در دل معشوق.**

۲۰۵۹- گزینه (۳) مفهوم مشترک عبارت سؤال و گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) **بی‌توجهی عاشق به سرزنش و ملامت دیگران است.** در گزینه (۳) مفهوم اصلی این است که کسی که از عشق آگاهی ندارد عاشقان را ملامت و سرزنش می‌کند.

۲۰۶۰- گزینه (۴) در گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) سخن از این است که **حیات انسان پس از مرگ هم ادامه دارد و مرگ پایان کار انسان نیست.** در گزینه (۴) سخن از ادامه‌داشتن زندگی نیست و فقط مولوی تأکید کرده است: **انسان عارف از مرگ و جدایی از عالم ماده غمگین نیست.**

۲۰۶۱- گزینه (۴) در گزینه (۴) شاعر می‌گوید: **دلیم ادعای زیرکی داشت و محبوب آن را در زلف خود اسیر کرد و کشان‌کشان برد.** پس سخن از گرفتار شدن دل عاشق در زلف یار است علی‌رغم ادعای زیرکی عاشق. در سایر گزینه‌ها مفهوم بازگشت به اصل مشترک است.

معنی گزینه (۲): **ای دل الهی تو از عالم بالا هستی، این عالم مادی را به مردم وابگذار.** ۲۰۶۲- گزینه (۲) در گزینه (۲) سخن از **پلاکشی عاشق و وفاداری و پایبندی اوست.** در سایر گزینه‌ها مفهوم **بی‌وفایی معشوق** محور کلام است.

۲۰۶۳- گزینه (۲) مفهوم گزینه (۲) **حتمی بودن مرگ است و سعدی می‌فرماید: یک جام در برابر سنگ سالم نمی‌ماند، انسان مانند جام است و روزگار مانند سنگ.** در سایر گزینه‌ها مفهوم **غم‌نداشتن از مرگ** مشترک است.

۲۰۶۴- گزینه (۱) ابیات «ب» «ج» و «و» در مفهوم **مدارا و صلح و آشتی با همگان** مشترک هستند و با عبارت سؤال تناسب مفهومی دارند.

مفهوم سایر ابیات:

«الف»: **بر ستمگران نباید رحمت کرد.**

«د»: **با تحمل سختی‌ها دل نرم می‌شود و آماده کسب بصیرت می‌شود.**

«ه»: **خوش داشتن جفای معشوق (هر چه از دوست رسد نیکوست)**

۲۰۶۵- گزینه (۱) در این گزینه، همه واژگان در معنی حقیقی خود به کار رفته‌اند و بیت فاقد مجاز است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۲): **حس آمیزی: «غزل تر» ترکیب دو حس شنوایی و لامسه است. / گزینه (۳): تشبیه: من به شمع / گزینه (۴): استعاره: به اشک توانایی دیدن نسبت داده شده، پس بیت تشخیص و استعاره دارد.**

معنی گزینه (۴): **اشک وقتی دید که میان دل و دیده خون است، از آن میان بیرون جست و به کناری رفت.**

۲۰۶۶- گزینه (۳) تناقض: **غرقه گشتن و در عین حال به آب آلوده نشدن / تناسب: بحر، آب و غرقه / ایهام تناسب: «آشنا» دو معنی دارد: آگاه و باخبر، شناوری. در معنی «شناوری» قابل جای گذاری در بیت نیست؛ اما با بحر و آب تناسب دارد و ایهام تناسب می‌سازد. این بیت دارای جناس نیست.**

۲۰۶۷- گزینه (۴) در گزینه (۱) «ایران» مجاز از «مردم ایران» است و بین «گرد» و «کرد» جناس ناهمسان برقرار است. در گزینه (۲) «سر» مجاز «موی سر» است (زیرا موی سر سفید می‌شود، نه خود سر) و بین «سر» و «بر» جناس ناهمسان وجود دارد. در گزینه (۳) «حلق» مجاز از «دهان» است و بین «حلق» و «خلق» جناس ناهمسان آشکار است. در گزینه (۴) بین «آرام و رام» جناس ناهمسان وجود دارد، اما خبری از مجاز در این بیت نیست.

۲۰۶۸- گزینه (۴) در این گزینه واژه «مهر» ایهام‌ساز است؛ اما در این بیت فقط به معنی «محبت» به کار رفته است و در معنی «خورشید» قابل قبول نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): **واژه «دوش» در انتهای بیت، در هر دو معنی «دیشب» و «کتف و شانه» قابل جای گذاری است؛ پس ایهام دارد.**

گزینه (۲): «عزیز» با هر دو معنی «گرامی، محبوب» و «عنوان پادشاهان مصر باستان» در بیت قابل جای گذاری است؛ در نتیجه ایهام دارد. گزینه (۳): «عقیق یمنی از چشم من افتاد» حاوی دو معنی است: ۱- عقیق یمنی (= استعاره از اشک خونین) از چشمان من سرازیر شد. ۲- عقیق یمنی در نظر بی‌اعتبار شد.

۲۰۶۹- گزینه (۴) در بیت نه حس آمیزی به کار رفته است و نه حسن تعلیل دیده می‌شود.

بررسی آرایه‌های سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): **واج‌آرایی: تکرار صامت / ش / در بیت کاملاً محسوس است. / تشخیص: آب آتش به معنی آبروی آتش است.**

گزینه (۲): **استعاره: «خورشید» استعاره از چهره، «شب» استعاره از زلف و «چشمه نوش» استعاره از لبان معشوق است. / ایهام تناسب: «آب» در مصراع اول به معنی «آبرو» است، اما در معنی رایج آن (= آب نوشیدنی) با چشمه ایهام تناسب می‌سازد.**

گزینه (۳): **تلمیح: به داستان چشمه آب حیات. / تضاد: آب و آتش؛ خورشید و شب.**

۲۰۷۰- گزینه (۱) گزینه (۲) با جناس ناهمسان، گزینه (۳) با حسن تعلیل و گزینه (۴) با استعاره رد می‌شود.

بررسی آرایه‌های گزینه (۱):

تشبیه: **عشق رخ تو [همچون] دولت و سعادت باقی است. خاک درت [همچون] شربتی صافی است. عالم [همچون] سراب است. / تضاد: باقی (به معنی جاودان) با فنا / جناس همسان: باقی در این بیت به ترتیب در معانی «جاودان» و «بقیه» به کار رفته است: عشق رخ تو همچون سعادت «جاودان» است و جز آن «بقیه» [آن چه در دنیاست] فنا و نیستی است.**

۲۰۷۱- گزینۀ «۴» با توجه به مصراع اول، «سنگ» در مصراع دوم

استعاره از غفلت است، ولی بیت فاقد تضاد است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): تشبیه: سیلاب سرشک (اضافه تشبیهی) / جناس: «دوش» در مصراع اول به معنی دیشب است و در مصراع دوم به معنی کتف و شانه.

گزینه (۲): حسن تعلیل: ستاره‌ها از آسمان به بیرون فرار می‌کنند، زیرا از تیر تو می‌ترسند، شاهد این سختم نیز شهاب‌سنگ‌ها هستند! / تشخیص: ترسیدن ستاره

گزینه (۳): کنایه: «به دست جام داشتن» کنایه از شادنوشی و عیاشی است. / ایهام تناسب: «مدام» در این بیت به معنی پیوسته و دائمی است، اما در معنی شراب با جام تناسب دارد.

۲۰۷۲- گزینۀ «۴» بررسی ابیات:

«الف»: جناس: کس و بس / تناقض: فقط یار من در جهان هست و یار من در جهان نیست ← یک جناس و یک تناقض

«ب»: جناس: غریب در مصراع اول به معنی بیگانه و در مصراع دوم به معنی عجیب به کار رفته (همسان) / تناقض: در وطن خویش غریبم ← یک جناس و یک تناقض

«ج»: جناس: ۱- حریم و حرم ۲- حزم و گرم ۳- جان و جهان / تناقض: ندارد ← سه جناس و بدون تناقض

«د»: جناس: نوشم و پوشم / تناقض: به شادی غم می‌نوشم ← یک جناس و یک تناقض

۲۰۷۳- گزینۀ «۴» گزینه (۱) با مجاز، گزینه (۲) با حسن تعلیل و گزینه (۳) با پارادوکس رد می‌شود. بررسی آرایه‌های گزینۀ «۴»:

تضاد: نیست و هست / جناس: مقصد و مقصود / واج‌آرایی: صامت / د / و صامت / س / / اغراق: شاعر در مصراع دوم با بیانی اغراق آمیز، دهان معشوق را از فرط کوچکی، «ناپدید» یا «هیچ» می‌نگارد. اغراق در کوچکی دهان یار، تا مرز هیچ‌پنداشتن آن، از تصاویر نسبتاً رایج ادبیات فارسی است. از حافظ بشنوید: «هیچ است آن دهان و نبینم از او نشان

موی است آن میان و ندانم که آن چه موست»

۲۰۷۴- گزینۀ «۱» گزینه‌های (۲) و (۳) با جناس و گزینه (۴) با تشخیص رد می‌شوند.

بررسی گزینۀ (۱):

تشبیه: کِلک حافظ [همانند] شکرین میوه نبات است. / کنایه: [از این میوه] چیدن کنایه از بهره‌مند شدن و استفاده کردن است. / مجاز: کِلک (قلم) مجاز از شعر و سخن است. / استعاره: باغ: استعاره از آثار ادبی و ثمر استعاره از اشعار حافظ است.

۲۰۷۵- گزینۀ «۲» در این گزینه، تشخیص وجود دارد: «نسل غم» یعنی برای غم، نسل و دودمان قائل شده است، اما ایهام در بیت وجود ندارد و «پشت» فقط به معنی نژاد و اجداد قابل قبول است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): «باد» نخست در معنی «جابه‌جایی سریع هوا» و «باد» دوم، فعل دعایی است. / تلمیح: به داستان فرهاد و شیرین، لیلی و مجنون.

گزینه (۳): «ای عشق»، «تیره دود» و «دودمان باد» همگی تشخیص دارند و استعاره. / واج‌آرایی: صامت / د / در مصراع دوم

گزینه (۴): تضاد: کوه و کاه / تشبیه: قصر بی شیرین به بیستون و کوه بی فرهاد به کاه.

۲۰۷۶- گزینۀ «۴» در این گزینه، «یاقوت» استعاره از «لب» است. نشانه مهمی که ذهن را از معنی حقیقی یاقوت منصرف می‌کند، واژه «تو» است: کار یاقوت تو ... در ضمن، یاقوت در معنی حقیقی خود، توانایی باده‌روشی ندارد.

آرایه‌های نوشته‌شده در مقابل سایر گزینه‌ها درست نیست.

۱. همان‌طور که می‌دانید، واج‌ها، صداهای موجود در هر زبان است، بنابراین گاهی یک صدا، می‌تواند چند نماینده در حروف الفبا داشته باشد. در همین تست، منظور از صامت/س/، هر حرفی است که صدای «S» را داشته باشد؛ یعنی حروف «ص، س، ث» که هر سه یک صدا دارند.

در گزینۀ (۳) بین «هست» و «نیست» تضاد وجود دارد، اما خبری از

متناقض‌نما نیست. حرف «که» در اواخر دو مصراع این بیت به معنی «بلکه» است.

۲۰۷۷- گزینۀ «۴» با آرایه تشخیص، گزینه‌های (۱) و (۲) و با جناس

گزینه (۳) رد می‌شوند. در گزینۀ (۴)، بین ستاره، مه و آسمان مراعات نظیر است. «تا چه بزاید آسمان» و «کاری انجام‌دادن ستاره» تشخیص و استعاره دارد، همچنین «مه» استعاره مصرّحه از معشوق است و بین «ره و مه» جناس ناهمسان وجود دارد.

۲۰۷۸- گزینۀ «۴» «جیب مه» در گزینۀ (۴) را نمی‌توان تشخیص گرفت، زیرا «مه» استعاره از معشوق است و «جیب معشوق» تشخیص ندارد.

۲۰۷۸- گزینۀ «۴» گزینه (۱) با حسن تعلیل، گزینه (۲) با حس آمیزی و

گزینه (۳) با تشخیص رد می‌شود. بین «سایه» و «آفتاب» تضاد آشکاری هست، این که خورشید در برابر چهره معشوق همچون ذره است، اغراق دارد. در مصراع

نخست، آفتاب به ذره تشبیه شده، هم‌چنین «حجاب سایه زلف» اضافه تشبیهی است. بین «چو» در مصراع اول و «تو» در مصراع دوم و نیز بین «بر» و «در» جناس ناقص برقرار است.

۲۰۷۹- گزینۀ «۳» با تلمیح، گزینه (۲) حذف می‌شود، زیرا در بیت «ه» تلمیح به کار نرفته است. با آرایه حس آمیزی گزینه‌های (۱) و (۴) رد می‌شوند،

چرا که در بیت‌های «الف» و «ب» حس آمیزی وجود ندارد.

بررسی آرایه‌ها براساس پیشنهادها: گزینه (۳):

«الف»: ایهام: «دوش» در مصراع دوم، با هر دو معنی «دیشب و کتف» قابلیت جای‌گذاری دارد: از اشتیاق زلف تو، دیشب شبی طولانی داشتم، اگر چه زلف

سیاه تو، (۱) از دیشب نیز طولانی‌تر است (۲) از کتف نیز گذشته است.

«ب»: استعاره: «شربت» استعاره از سخنان شیرین و «شکر» استعاره از لب معشوق است.

«ج»: حس آمیزی: سخن نازک (شنوایی + لامسه) و سخن رنگین (شنوایی + بینایی)

«د»: تلمیح: به داستان آب حیات و پنهان‌بودن آن (این بیت حسن تعلیل زیبایی هم دارد).

«ه»: حسن تعلیل: علت بلندبودن درخت سرو آن است که قد و قامت یار را دیده است.

۲۰۸۰- گزینۀ «۴» این گزینه «واو» عطف و معطوف ندارد. تمام «واو»‌ها

بین جملات و از نوع «پیوند هم‌پایه‌ساز (ربط)» هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): از امیر و از استیلا این دو سپاه‌سالار

عطف معطوف

گزینه (۲): زشت و مُحال

معطوف معطوف

گزینه (۳): چنین و چنین، چنین و چنین

معطوف معطوف

۲۰۸۱- گزینۀ «۴» «واو» در گزینۀ (۴) بین دو جمله و از نوع «پیوند هم‌پایه‌ساز (ربط)» است؛ یعنی واو عطف و در نتیجه نقش تبعی معطوف ندارد.

این گزینه نقش تبعی دیگری نیز ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): مهم‌ترین نوع ادبی اروپا و مهم‌ترین نوع ادبی جهان

معطوف معطوف

گزینه (۲): شوخی و خنده؛ نارسایی‌ها و ناروایی‌ها

معطوف معطوف

گزینه (۳): به مسائل وطن‌پرستی، (=) و بشردوستی، (=) و مخالفت با استعمار و تسلط بیگانگان، (=) و محبت به فرزندان و خانواده و آزادی‌خواهی:

شش معطوف در این گزینه وجود دارد.

همان‌طور که در گزینۀ (۳) دیدید، گاهی «ویرگول» کار «واو عطف» را می‌کند و گروه بعد از آن معطوف است.

نظیر: نازنین، مهسا، نیلوفر و نگار هم‌کلاسی هستند.

نهاد معطوف به معطوف به معطوف به
نهاد نهاد نهاد

۲۰۸۲- گزینۀ «۱» گزینۀ (۱) دو معطوف دارد: آزار و انکار، همدل و همدم

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۲): کوشش و جست‌وجو: یک معطوف؛

معطوف

«واو» در «جست‌وجو»، «بخشی از خود واژه» و «واو» پس از فعل «نرسید» پیوند هم‌پایه‌ساز است.

گزینۀ (۳): «واو» عطف و معطوف ندارد؛ هر دو «واو» برای هم‌پایه‌کردن یا ربط جمله‌ها هستند.

گزینۀ (۴): «واو» عطف و در نتیجه معطوف ندارد: به خشم آمدند و مولانا را پیوند هم‌پایه‌ساز

دیوانه [خواندند] و شمس را جادوگر خواندند.

پیوند هم‌پایه‌ساز

۲۰۸۳- گزینۀ «۴» او همان پیر و مرشدی است.

نهاد مسند معطوف به مسند

[او] تدریس و وعظ را رها کرد.

مفعول معطوف به مفعول

سایر معطوف‌های عبارت: به صحبت و خلوت نشست؛

متعم معطوف به متعم

در بر آشنا و بیگانه بست.

متعم معطوف به متعم

۲۰۸۴- گزینۀ «۲» در تمام قسمت‌های مشخص شده «واو» عطف و

نقش تبعی معطوف داریم. نکته این‌جاست که معطوف لزوماً عطف به واژه پیش از «واو» نیست. گاهی هسته گروه‌ها به هم عطف می‌شوند و گاهی وابسته‌ها.

در گزینۀ (۲) «کنج» معطوف است و به هسته گروه پیش از خود عطف شده است:

سیر معنوی و کنج خانقاه برای تو بس است.

نهاد صفت عطف معطوف به نهاد

بی‌شک «کنج» صفت نیست و نمی‌تواند عطف به «معنوی» و هم‌نقش با آن باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): از مه روی تو و [از] اشک چو پروین من است.

متعم مضاف‌الیه مضاف‌الیه معطوف به متعم

«اشک» هسته گروه خود است و عطف به هسته گروه قبلی شده و از نقش آن تبعیت می‌کند.

گزینۀ (۳): طریق عشق پرآشوب و [پر] فتنه است.

مسند معطوف به مسند

گزینۀ (۴): گل، با لیبی و صد هزاران خنده به باغ آمد.

متعم صفت معطوف به متعم

هسته گروه «صد هزاران خنده» را باید معطوف به «لیبی» بدانیم چون دو گروه به یکدیگر عطف شده‌اند.

۲۰۸۵- گزینۀ «۳» در تمام موارد، «واو» عطف و نقش تبعی معطوف

وجود دارد.

در بیت‌های «الف»، «ج» و «د» معطوف، به واژه‌ای غیر از آن چه مشخص شده عطف شده است.

«الف»: به نقش واژه‌ها دقت کنید:

از آب روان و سبزه و ... با من نگو.

متعم صفت عطف معطوف به متعم

در این‌جا هسته هر گروه از نقش هسته گروه دیگر تبعیت می‌کند؛ یعنی

«سبزه» به «آب» عطف شده است و هر دو متعم هستند. در واقع می‌توانیم بگوییم از آب روان و از سبزه و ... اما اگر «سبزه» را به اشتباه معطوف به «روان»

بدانیم یعنی سبزه را با «روان» که صفت است، هم‌نقش دانسته‌ایم. آیا سبزه نیز مانند روان صفت است؟ مسلماً خیر.

«ج»: از جفای فلک و جور زمان

متعم مضاف‌الیه عطف معطوف به متعم مضاف‌الیه

هسته‌ها به یکدیگر عطف شده‌اند. «جور» معطوف به «جفا» است. می‌توانیم بگوییم: از جفای فلک و از جور زمان؛ اما اگر به اشتباه معطوف به فلک

بدانیدش مضاف‌الیه جفا می‌شود: جفای فلک و جفای جور!!

«د»: ناز بهشت و منت رضوان نمی‌کشد

مفعول مضاف‌الیه عطف معطوف به مفعول مضاف‌الیه

دو چیز را نمی‌کنند: ناز بهشت را و منت رضوان را! «منت» هسته گروه خود است و عطف شده به «ناز» که هسته گروه پیش از «واو» شده است. اما اگر به اشتباه

معطوف به «بهشت» بدانیدش، مضاف‌الیه ناز می‌شود: ناز بهشت و ناز منت!!
بررسی دو بیت دیگر:

«ب»: دامن تر تو و هم‌صحبان تو،

مضاف‌الیه عطف معطوف به مضاف‌الیه

در این‌جا وابسته‌ها به یکدیگر عطف شده‌اند. هم‌صحبان، معطوف به «تو» است و هر دو مضاف‌الیه «دامن» هستند: دامن تو، دامن هم‌صحبان تو

«ه»: جهان و کار جهان بی‌ثبات و بی‌محل است.

نهاد عطف معطوف به نهاد

هسته‌ها به یکدیگر عطف شده‌اند.

۲۰۸۶- گزینۀ «۲» اگر یک واژه، در یک نقش دو بار در جمله تکرار شود، نقش تبعی تکرار دارد؛ گزینۀ (۲) فاقد نقش تبعی تکرار است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): کجا روم کجا من؟

قید تکرار

گزینۀ (۳): چو تخته‌پاره بر موج، من رها هستم، رها، رها.

مسند تکرار تکرار

گزینۀ (۴): به من هر آن که نزدیک است، من از او جدا هستم، جدا.

مسند تکرار

۲۰۸۷- گزینۀ «۴» مصراع دوم بیت گزینۀ (۴) یک جمله است که در آن، یک واژه دو بار در یک نقش تکرار شده است.

دل است این، دل

مسند نهاد تکرار مسند

مقایسه کنید با بیت گزینۀ (۱) که «تکرار دستوری» ندارد:

مصراع اول: آن روزگار کو که مرا یار یار بود

که برای من، یار، یار بود.

متعم نهاد مسند

مصراع دوم: من از غم بر کنار (= آزاد و رها) [بودم] و او در کنار (= آغوش) بود. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۲): از نظر آرایه‌های ادبی «تکرار» دارد نه از نظر دستوری. (در مورد ابهام این بیت هم در این‌جا سکوت می‌کنیم!)

گزینۀ (۳): نالان نالان کلاً یک قید است؛ نظیر: یواش یواش، پُرسان پُرسان.

۲۰۸۸- گزینۀ «۳» بیت گزینۀ (۳) نقش تبعی تکرار ندارد. به نقش ضمیر «من» توجه داشته باشید:

غمانِ منِ دامن - زبانِ منِ دامن

مضاف‌الیه نهاد مضاف‌الیه نهاد

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): نرم شد نرم - رام شد رام

مسند تکرار مسند تکرار

۱. به این دلیل می‌گوییم «تکرار دستوری» تا این مبحث دستور زبانی را با «تکرار» در آرایه‌های ادبی اشتباه نگیرید؛ هر چند که در اشعار، تکرار دستوری را می‌توان آرایه ادبی نیز به حساب آورد.

گزینۀ (۲): در صدف جان دُری نیست به جز دوست دوست
متمم تکرار

گزینۀ (۴): زود خور زود
قید تکرار

در گزینۀ (۲) «اوست» با این که تکرار شده؛ اما نقش تبعی تکرار ندارد؛ زیرا «نقش تبعی» مربوط به گروه‌هاست، نه جملات.

۲۰۸۹- گزینۀ (۲) «علاءالدین کیقباد» توضیحی است برای «پادشاه سلجوقی روم» که با مکث همراه است و هر دو گروه نقش دستوری یکسانی دارند. با این توضیحات تمام شرایط «بدل» را دارد و نقش تبعی است: پادشاه سلجوقی روم، علاءالدین کیقباد، از مقامات او آگاهی یافت.

نهاد بدل

در مورد اغلب بدل‌ها، «این‌همانی» را هم در نظر بگیرید؛ یعنی در گزینۀ (۲) «علاءالدین کیقباد» همان «پادشاه سلجوقی روم» است، در صورتی که در گزینۀ (۴) «بهاءالدین» و «جلال‌الدین محمد» دو شخص متفاوت هستند و یکی نمی‌تواند بدل از دیگری باشد.

۲۰۹۰- گزینۀ (۱) گزینۀ (۱) بدل ندارد. «او شمس‌الدین تبریزی بود.» جمله دیگری است و نمی‌توانیم آن را بدل برای «آفتاب عشق و شمس حقیقت» بدانیم.

بدل در سایر گزینۀ‌ها:

گزینۀ (۲): سلطان ولد، فرزند مولانا

بدل

گزینۀ (۳): خواجه عبدالکریم، خادم خاص شیخ ما، ابوسعید بود.
نهاد مسند صفت بیانی مضاف‌الیه مضاف‌الیه بدل برای «شیخ ما»

در مورد این عبارت دقت داشته باشید که «ابوسعید» با «شیخ ما» رابطه «این‌همانی» دارد و هر دو یکی هستند؛ پس «ابوسعید» بدل از «شیخ ما» است. در بسیاری از موارد، در نظر گرفتن رابطه «این‌همانی» برای تشخیص بدل راهگشاست؛ مانند همین جمله که «ابوسعید» و «خادم خاص» دو شخصیت متفاوت هستند و «ابوسعید» نمی‌تواند بدل «خادم خاص» یا «خواجه عبدالکریم» باشد.

گزینۀ (۴): پدر جلال‌الدین، محمدبن حسین خطیبی، معروف به بهاءالدین ولد ...
نهاد بدل مضمربن مسین فطیبی

۲۰۹۱- گزینۀ (۳)

«ب»: «بس» تنها مسند این بیت است: داریم و بس [است].

«د»: «هر» در گروه «هر روز» تنها صفت مبهم بیت است.

بررسی سایر موارد:

«الف»: یک «واو» عطف دارد: نامهربان و مهربان؛ «واو» در مصراع دوم، بین دو جمله آمده و پیوند هم‌پایه‌ساز است: داریم و بس [است].

«ج»: دو نقش تبعی دارد: ۱- نامهربان و مهربان: معطوف ۲- ما خود: بدل

۲۰۹۲- گزینۀ (۲) «خود» بدل است برای «تو» و با مکث بدلی همراه است: تو، خود، وصال دگر بودی ای نسیم وصال ...

۲۰۹۳- گزینۀ (۳) «سعدی شیرازی» بدل از «شاعر و نویسنده» است که مضاف‌الیه هستند.

«سعدی‌نامه یا بوستان اثر ارجمند شاعر و نویسنده ایرانی، سعدی شیرازی است.

نهاد مسند صفت مضاف‌الیه معطوف بدل از به مضاف‌الیه

بررسی سایر گزینۀ‌ها:

گزینۀ (۱): ویلیام بلیک، شاعر و نقاش رمانتیک، می‌گوید ...

نهاد بدل از نهاد

گزینۀ (۲): عاقبت، یکشنبه، پنجم جمادی‌الآخر سال ۶۷۲ هجری قمری، ...

قید قید بدل از قید

گزینۀ (۴): این شیخ همیشه شاد، پیرترین و جوان‌ترین شاعر زبان فارسی، ...

نهاد بدل از نهاد

۲۰۹۴- گزینۀ (۴) نقش تبعی در گزینۀ (۴) از نوع «بدل» است:

... بر زبر تخت نشست، مخنقه در گردن، عقدی همه کافور ...
بدل

بررسی سایر گزینۀ‌ها:

گزینۀ (۱): تر و تباہ: معطوف

گزینۀ (۲): علت و تب: معطوف

گزینۀ (۳): این مرد بزرگ و دبیر کافی: معطوف

۲۰۹۵- گزینۀ (۴) نقش‌های تبعی متن:

(۱) بدل: جان لوثجی بوفون، دروازه‌بان و کاپیتان تیم ملی ایتالیا و یوونتوس، ...

(۲) معطوف: دروازه‌بان و کاپیتان

(۳) معطوف: تیم ملی ایتالیا و یوونتوس

(۴) معطوف: پس از حذف مقابل تیم ملی سوئد و جاماندن ایتالیا از جام جهانی

۲۰۱۸ روسیه

۲۰۹۶- گزینۀ (۴) متن سؤال، هر سه نوع نقش تبعی را دارد:

تکرار: انتظار! انتظار

معطوف: خوابگاه مرگ و جولانگاه هول، چشمه موج و زلال نوازش‌ها، (و)

امیدها و انتظار

بدل: آسمان، کشور سبز آرزوها، چشمه موج و زلال نوازش‌ها، امیدها، ... (دو)

بدل دارد که با یکدیگر هم‌پایه‌اند.

۲۰۹۷- گزینۀ (۲) دقت کنید که «خویشتن» در مصراع دوم گزینۀ (۲)

مفعول است و «بدل» نیست:

به عید وصل تو، من خویشتن [را] قربان کنم.

مضاف‌الیه نهاد مفعول

بدل در سایر گزینۀ‌ها:

گزینۀ (۱): خود تو بگوی: «تو» بدل برای «خود»

گزینۀ (۳): گرچه من بنده ندارم خدمتی: «بنده» بدل برای «من»

گزینۀ (۴): بود سلطان جهان خود بنده‌اش: «خود» بدل برای «سلطان جهان»

۲۰۹۸- گزینۀ (۲)

خندان تو برون روی و گریان همه کس [برون روند] نقش تبعی ندارد.

پیوند هم‌پایه‌ساز

نقش تبعی در سه گزینۀ دیگر:

گزینۀ (۱): تو، خود، چه لعبتی ...

بدل

گزینۀ (۳): شب و روز

معطوف

گزینۀ (۴): باغ و گلستان

معطوف

۲۰۹۹- گزینۀ (۲) همان‌طور که پیش‌تر گفتیم، صرف تکرار یک واژه

در بیت، نقش تبعی تکرار محسوب نمی‌شود.

«بر کوری [چشم] هر کوری»

متمم مضاف‌الیه (صفت پانشین موصوف)

در این جمله واژه‌های مشابه، هم‌نقش نیستند و نقش تبعی تکرار وجود ندارد.

«کوری» اول، «متمم» و «کوری» دوم، «مضاف‌الیه» است. «کوری» اول یعنی

کوربودن اما «کوری» دوم در واقع یعنی یک آدم کور!

بررسی سایر گزینۀ‌ها:

گزینۀ (۱): لاف زنم لاف ... / ناز کنم ناز

تکرار تکرار

گزینۀ (۳): آسمان، خود کنون ز من خیره است.

بدل

گزینۀ (۴): زمین و چرخ

معطوف

۲۱۰۰- گزینه «۳»

ای مرغ دل که خسته و بی تاب هستی / دمساز باش با غم او دمساز
معطوف معطوف
تکرار

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): ظاهراً نقش تبعی «تکرار» دارد اما در واقع چنین نیست. این گزینه سه جمله دارد که در هر کدام، «عاشق» مسند است.

[من] عاشق هستم، [من] عاشق ستاره صبح هستم / [من] عاشق ابرهای
مسند مسند مسند

سرگردان هستم؛ زمانی نقش تبعی تکرار وجود دارد که یک واژه، در یک نقش و در یک جمله تکرار شود.

گزینه (۲): حسرت و ناکامی

معطوف

گزینه (۴): خلوت و سکوت

معطوف

۲۱۰۱- گزینه «۴»

عاشق و دیوانه؛ که او خود سوخت از درد محبت

معطوف بدل از «او»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): دو معطوف دارد: یکدل و یک‌روی، دورنگ و دورو / گزینه (۲): معطوف دارد: رنگ من و رنگ شب / گزینه (۳): نقش تبعی ندارد.

۲۱۰۲- گزینه «۳» بیت گزینه (۳)، چهار نقش تبعی دارد:

بلی توقع من، بنده، خود همین بوده است.

بدل از من بدل از توقع من

چه در قدیم و حدیث و چه در قلیل و کثیر («و» بعد از «حدیث»، حرف ربط است).

معطوف

معطوف

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): نقش تبعی ندارد. (هر دو «او» هم پایه‌ساز هستند).

گزینه (۲): حال و کارش، مراد و کامش: دو نقش تبعی

معطوف

معطوف

گزینه (۴): قهر و لطف: یک نقش تبعی

معطوف

۲۱۰۳- گزینه «۳»

ترکیب‌های اضافی: (۱) ریشه ظلم (۲) اظهار لطف

(۳) فهرست اسم‌ها (۴) چهره سرباز (۵) پیشگاه امپراتور (۶) هنگام استراحت (۷) رمز عبور

۲۱۰۴- گزینه «۲» ترکیب‌های اضافی: (۱) تابع علائق (۲) علائق خوانندگان

(۳) توضیح وضعیت (۴) وضعیت خود

در گروه «توضیح وضعیت تاریخی خود»، این ترکیب‌ها را داریم: توضیح وضعیت، وضعیت تاریخی، وضعیت خود. از این ترکیب‌ها، اولی و سومی، اضافی هستند و دومی، وصفی.

۲۱۰۵- گزینه «۳» هدفمان از طرح این تست، یادآوری این نکته است

که برخلاف «مضاف‌الیه» که یک نقش دستوری است، «مضاف» نقش دستوری محسوب نمی‌شود. در جمله‌ها، «مضاف» یک ترکیب اضافی، نقش‌هایی از قبیل «نهاد - مفعول - متمم - مسند و قید» را می‌پذیرد.

گزینه (۳): نور زرد رنگ آن، قیافه گیلهمرد را روشن کرد؛

مفعول مضاف‌الیه

«قیافه گیلهمرد»، یک ترکیب اضافی است. «قیافه»، مضاف این ترکیب و هسته این گروه است که نقش مفعولی دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): فاقد مفعول است. «شنیده شد» فعل مجهول است و طبیعتاً مفعول ندارد. / گزینه (۲): مفعول این گزینه یک ترکیب وصفی است (نعره‌های عجیبی)، پس مضافی در کار نیست که بخواهیم نقش آن را بررسی کنیم (نعره‌ها موصوف است). / گزینه (۴): فاقد مفعول و ترکیب اضافی است.

۲۱۰۶- گزینه «۱»

۱- شعر حافظ ۲- زمان آدم ۳- باغ خلد ۴- زینت اوراق ۵- اوراق دفتر ۶- دفتر نسرین ۷- دفتر گل

«را» در این بیت «فک اضافه» است و گروه اسمی مصراع دوم بعد از بازگردانی، چنین می‌شود: زینت اوراق دفتر نسرین و گل.

اگر «را» حرف اضافه باشد یک ترکیب اضافی کم می‌شود، اما تأثیری در جواب تست ندارد: برای دفتر نسرین و گل، زینت اوراق بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۲): ۱- دم صبح ۲- صبح ازل ۳- آخر شام ۴- شام ابد

گزینه (۳): ۱- رشته تسبیح ۲- دستم ۳- دست من ۴- ساعد ساقی

گزینه (۴): ۱- حُسن مهریوان ۲- مهریوان مجلس ۳- بحث ما ۴- لطف طبع

۵- خوبی اخلاق

۲۱۰۷- گزینه «۳» «الف» (۱) مردم تبریز (۲) خاندان وی (۳) اهل تبریز «ب»: (۱) یاران مولانا (۲) پژمردگی او (۳) دلتنگی او (۴) غیبت شمس (۵) کردار خود «ج»: (۱) شغل تدریس (۲) حضورش (= حضور او) (۳) مردم روزگار (۴) تقوای او (۵) زهد او

«د»: (۱) دیار روم (۲) تاخت‌وتاز سپاه (۳) سپاه مغول

«ه»: (۱) کسب علوم (۲) کسب معارف «برای» حرف اضافه است و واژه بعد از آن مضاف‌الیه نیست.)

۲۱۰۸- گزینه «۲» ترکیب‌های وصفی: (۱) واپسماندگی صنعتی (۲) کشورهای کم‌رشد (۳) این واقعیت (۴) طبقات مالک (۵) طبقات ... بومی؛ طبقات مالک بومی = طبقات مالک + طبقات بومی (طبقات بومی که مالک هستند).

(۶) اموال غیرمنقول (۷) معاملات سوداگرانه (۸) صنعت مدرن ترکیب‌های اضافی: (۱) علی واپسماندگی (۲) واپسماندگی کشورها (۳) پول‌های خود (۴) ساختمان صنعت

۲۱۰۹- گزینه «۴» به خاک افکندی‌ام: من را به خاک افکندی.

مفعول

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): مرو از پی هر چه دل خواهدت: از پی هر چه دل تو خواهد، مرو. مضاف‌الیه

نور جان کاهدت: نور جان تو را کاهد.

مضاف‌الیه

گزینه (۲): قبایش دریدند = قبای او را دریدند؛ نقش گروه را به هسته آن می‌دهیم نه به وابسته آن.

دستش = دست او

مضاف‌الیه

گزینه (۳): مهرش = مهر او؛ شمع جمال او را بکشت.

مفعول مضاف‌الیه مضاف‌الیه

۲۱۱۰- گزینه «۲»

هاتف غیب به مزده گفت ← هاتف غیب، به مزده، به من گفت

متمم

دوا می‌فرستمت ← برای تو دوا می‌فرستم.

متمم

۲۱۱۱- گزینه «۳» در مصراع اول، هر دو ضمیر پیوسته «ت» در نقش مضاف‌الیه هستند. اولی به مضاف خود چسبیده است: تنت = تن تو، اما دومی جابه‌جا شده است و «من تو» معنی نمی‌دهد. در بازگردانی بیت، مضاف آن مشخص می‌شود:

ره می‌زند سوی منت: سوی من رهت را می‌زند؛ یعنی راحت را به سوی من تغییر می‌دهد. راه‌زدن به معنی گمراه‌ساختن یا قطع کردن راه است.

۲۱۱۲- گزینه «۱»

۲۱۱۳- گزینه «۴» کتاب «اسرار التوحید» در شرح حال شیخ ابوسعید ابوالخیر عارف قرن چهارم و پنجم اثر محمّدین منور است. «تاریخ بیهقی» از ابوالفضل بیهقی و «تحفة الاحرار» و «بهارستان» از جامی هستند.

۲۱۱۴- گزینة «۱» محمّدحسین خطیبی معروف به بهاء ولد، پدر

جلال‌الدین مولوی، از دانشمندان قرن ۶ و ۷ بوده است.

۲۱۱۵- گزینة «۴» در صفحه ۶۷ کتاب یازدهم خواندید که جلال‌الدین

محمّد مولوی در خردسالی در هنگام عبور از شهر نیشابور با «عطار» دیدار داشته و او کتاب «اسرارنامه» خود را به مولانا هدیه داده است.

۲۱۱۶- گزینة «۳»

۲۱۱۷- گزینة «۳» سلطان علاء‌الدین کیقباد، پادشاه سلجوقی وقتی

آوازه تقوا و پرهیزکاری بهاء‌الدین ولد را می‌شنود از او درخواست می‌کند به قونیه بیاید و به او بیوندد.

۲۱۱۸- گزینة «۲» به دلیل این که شمس زیاد مسافرت می‌کرد،

هم‌چنین به دلیل جست‌وجو در عالم معنا به او «شمس پرنده» لقب داده بودند.

۲۱۱۹- گزینة «۴» بنا بر نوشته‌ها و روایات، کسی که از مولانا درخواست

می‌کند کتابی به شیوة «الهی‌نامه» سنایی یا «منطق‌الطیر» عطار برای هدایت مریدان بسراید، حسام‌الدین چلبی بوده است.

۲۱۲۰- گزینة «۴» این سؤال براساس اطلاعات تاریخ ادبیاتی درس

هشتم طرح‌ریزی شده است. در پاراگراف اول صفحه ۷۰ خوانده‌اید که حسام‌الدین از مولانا خواست کتابی به‌طرز «الهی‌نامه» سنایی یا «منطق‌الطیر» عطار به نظم آورد.

۲۱۲۱- گزینة «۳» این دو بیت از «شعرخوانی» درس هفتم فارسی ۲

انتخاب شده است. درون‌مایة این ابیات، عارفانه و با توجه به وزن و اشاره صورت سؤال به انتخاب از ابیات آغازین شعر - که نشان می‌دهد تعداد ابیات این قطعه شعر، بیش از دو بیت است - و وجود قافیه در مصراع‌های ۱، ۲ و ۴، قالب آن غزل یا قصیده است. «لیلی و مجنون»، «مثنوی معنوی» و «فرهاد و شیرین»، هر سه در قالب مثنوی سروده شده‌اند و این ابیات با توجه به توضیحات بالا نمی‌تواند مربوط به این سه کتاب باشد. مجموعه غزلیات عارفانه مولوی (مولانا)، «غزلیات شمس» نام دارد که این ابیات، برگرفته از آغاز یکی از این غزلیات است. البته وزن این ابیات را ممکن است فقط دانش‌آموزان علوم انسانی تشخیص بدهند که البته برای انتخاب گزینة صحیح، ضرورت ندارد و جای نگرانی نیست.

ما مروج این نوع سؤال نیستیم؛ اما با توجه به سؤال تاریخ ادبیات طرح‌شده در برخی گروه‌های آزمایشی در کنکور ۱۳۹۹ از شما می‌خواهیم نگاهی کلی به اشعار کتاب‌های درسی، خصوصاً «شعرخوانی»ها از منظر درون‌مایه، قالب و شاعر آنها داشته باشید.

۲۱۲۲- گزینة «۳»

۲۱۲۳- گزینة «۳» «فرهاد و شیرین» مثنوی‌ای عاشقانه از وحشی

باقی است؛ «تحفة‌الاحرار» اثری است به نظم در قالب مثنوی از جامی و «منطق‌الطیر» هم مثنوی‌ای عرفانی از عطار است.

لغت و معنی

واژگان موجود در واژه نامه

مناسک: جمع منسک؛ اعمال عبادی، آیین‌های دینی	متفق: همسو، هم‌عقیده، موافق	کبریا: بارگاه خداوندی، [عظمت]
وعظ: اندرز، پنددادن	مرشد: آن که مراحل سیر و سلوک را پشت سر	شبگرد: شب‌رو
عازم: رهسپار، راهی	گذاشته و سالکان را راهنمایی و هدایت می‌کند؛ مُراد،	تشییع: همراهی و مشایعت کردن جنازه تا گورستان
شریعت: شرع، آیین، راه دین؛ مقابلِ طریقت	پیر، مقابلِ مُرید و سالک	رضوان: بهشت، نام فرشته‌ای که نگهبان بهشت است.
محضر: محلّ حضور، مجازاً مجلس درس یا مجلسی	صنم: بُت، معشوق زیبارو (مجازاً)	قَدَسَ اللّهُ رُوْحَهُ العزیز: خداوند، روح عزیز او را پاک
که در آن، سخنان قابل استفاده گفته می‌شود.	خوش‌لقا: زیبارو، خوش‌سیما	گرداند.
زهد: پارسایی، پرهیزگاری	ملک: فرشته	

خطيب: سخنران، واعظ	صحبت: همدمی، هم‌نشینی	طعن: نيزه‌زدن، سرزنش کردن، ملامت
بهاء: درخشندگی، رونق، شکوه، ارزش	زاهد: پارسا، پرهیزگار	تماشا: گشت و گذار، سير و تفرج
جلال: شکوه، عظمت	حريف: همدم، رفيق، همنشین	جمله: همه، همگی
رهسپار: راهی، روانه، عازم	گریزیا: فراری	مرثیه: شعر یا سخنی که در سوگ مرده خوانده شود، نوحه‌سرایی
فرید: یگانه، یکتا	غوغا: آشوب و هیاهو، مردم فرومایه و آشوب‌طلب	نوحه‌سرایی
علا: بلندی، بزرگی، شرف	افغان: فریاد و زاری	بدیع: شگفت، نو، نادر
مقامات: درجات	اشتیاق: میل و آرزو داشتن به دیدار محبوب	تلخیص: خلاصه کردن
شهریار: پادشاه، فرمانروای شهر	حُسام: شمشیر تیز و بَران	خوش‌الحان: خوش‌آواز، خوش‌نوا
دیار: خانه، محل، سرزمین، شهر	سنا: روشنایی، فروغ	گلشن: باغ، روضه، گلزار
خاتون: بانو، خانم	منطق‌الطیر: زبان مرغان	رُستن: روییدن، نمودن
مُرید: خواهنده، ارادتمند، سالک، پیرو؛ مقابل مرشد	دستار: عمامه، سربند، شال دور سر	خطاب: سخن رو در رو گفتن
ارشاد: راهنمایی، راه درست را نشان دادن	سیرت: خلق و خو، مذهب	لین: نرم
مشایخ: جمع مشیخه؛ پیران، عالمان و مرشدان	مطلق: بی قید و شرط؛ خیر مطلق: خیر و نیکی محض	خواجه: بزرگ، سرور

جدول روابط معنایی

روابط معنایی	هم‌آواها / کلماتی که نباید به جای هم به کار ببریم.
ترادف ← کوی و برزن - عازم و رهسپار - سالک و راهرو - متفق و موافق - طعن و ملامت - فز و شوکت - طرز و نمط - پیر و مرشد - مرید و سالک - قهر و غضب - لقا و سیما - بدیع و غریب - وعظ و اندرز - شبگرد و شبرو	نواحي: جمع ناحیه؛ اطراف / نواهی: جمع نهی و ناهیه؛ نهی شده‌ها
تضاد ← خرد و کلان - مرشد و مرید - شریعت و طریقت - انکار و اجابت - عبد و خواجه - رضوان و دوزخ	خُرد: کوچک، اندک / خورد: بلعید، فرورد خواست: تقاضا کرد / خاست: بلند شد سنا: نور، روشنایی / ثنا: ستایش، آفرین، تمجید آسرار: جمع سَر؛ رازها / اصرار: پافشاری صلاح: خیر و نیکی / سیلاح: ابزار جنگ

کلمات هم‌آوایی و هم‌خانواده

ملقب و معروف (ملقب ← لقب، القاب / معروف ← عَرَف، عارف، مُعَرَف)	طالبان علوم شریعت (شریعت ← شرع، شارع، تشریح، متشرع)	مُصلح، صلاحیت
خطیب و واعظ (خطیب ← خطبه، مخاطب، خطاب، خطاب / واعظ ← وعظ، وعاظ، موعظه، مواعظ)	محضر استاد (محضر ← حضور، حاضر)	حسام‌الدین چلبی
بهاء‌الدین ولد و فریدالدین عطار (عطار ← عطر، معطر)	متفق و هم‌عقیده (متفق ← اتفاق)	طرز و قاعده (قاعده ← قواعد)
جلال‌الدین خردسال	زهد و زاهد (زهد ← زهاد)	الهی‌نامه سنایی
عازم و رهسپار (عازم ← عزم، عزیمت)	علوم و معارف (معارف ← عارف، عرفان)	منطق‌الطیر عطار (منطق ← نطق، ناطق)
هول و هراس (هول ← هایل (ترسناک))	سیر و تفرج (سیر ← مسیر)	دستار و عمامه
بی‌رحمی مغول (رحم ← رحیم، رحمت، مرحمت، مراحم)	صحبت و خلوت (صحبت ← مصاحبت، مصاحب)	نظم مثنوی (نظم ← ناظم، منظم، تنظیم، منظومه)
مناسک حج (مناسک ← منسک)	غوغا و هیاهو	سیرت و صورت (صورت ← تصویر، صُور (صورت‌ها)، (مُصَوِّر نقاش)، تصوّر، متصوّر)
نواحی شام (نواحی ← ناحیه)	قهر و غضب (قهر ← قاهر، مقهور / غضب ← مغضوب)	صلح‌طلبی و سازش (صلح ← مصالحه)
علاء‌الدین کیقباد (علاء ← عالی، عالی، اعلیٰ، غلُو، مُعَلّی)	بُت و صنم (صنم ← اصنام)	حسن و خیر مطلق (مطلق ← اطلاق)
مقامات و کرامات	خوش‌لقا و خوش‌سیما (لقا ← مُلاقی «دیدارکننده»، ملاقات، تلاقی)	طعن و ناسزا (طعن ← طعنه، طاعن، مطعون (سرزنش‌شده))
صاحب بصیرت (بصیرت ← بصر، ابصار)	انقلابِ احوالِ مولانا (انقلاب ← قلب، منقلب، مقلوب)	عزم تماشا (عزم ← عزیمت، إعزام)
گوهرخاتون سمرقندی	افغان و زاری (افغان ← فغان)	خویشان و پیوستگان
اصرار و الحاح (اصرار ← مُصر)	اشتیاق و انتظار (انتظار ← نظر، ناظر، منظور، منتظر)	مهتر و قافله‌سالار (قافله ← قوافل)
حَلَب و قونیه	صلاح‌الدین زرکوب (صلاح ← اصلاح،	خُرد و کلان
		تشییع جنازه (تشییع ← مشایعت)
		مرثیه و تعزیه (مرثیه ← رثا، مراثی (جمع مرثیه؛ سوگ‌نامه‌ها))

بدیع الزمان فروزانفر (بدیع ← بدعت، مُبدع، ابداع)
 تلخیص و تغییر (تلخیص ← مُلَخَّص (خلاصه شده))
 نقش تبعی معطوف (تبعی ← تابع، متبوع، تبعیت، تبعه، اتباع)

دریغ و افسوس
 مرغ خوش الحان (ألحان ← لحن)
 طغیان و عصیان (طغیان ← طاغی (نافرمان، سرکش) / عصیان ← عاصی، معصیت)
 اسرار التوحید، روضه رضوان (أسرار ← بیز / رضوان ← راضی، مرضیه)

قَدَسَ اللّهُ رَوْحَهُ العزیز (قَدَس ← مقدس، تقدیس، قَدُوس)
 سالک و راهرو (سالک ← سلوک، مسلوک (رفته شده، طی شده)، بسلک، مسالک)
 مراحل سیر و سلوک

مفهوم، آرایه و دستور

در کوی عاشقان

محمد ملقب به جلال الدین، مشهور به مولانا یا مولوی، اوایل قرن هفتم در شهر بلخ به دنیا آمد.

کنیه و ستوری: نقش های تبعی ← محمد، ملقب به جلال الدین، مشهور به مولانا یا مولوی
 نهاد بدل از «محمد» / حرف عطف معطوف به مولانا
 بدل از «محمد»

زود باشد که این پسر تو، آتش در سوختگان عالم زند.

مفهوم: سخن عشق، جان عاشقان را به سوز و گداز می آورد.

آرایه: کنایه: آتش در کسی زدن ← شیفته و بی قرار کردن کسی / استعاره (مصرّحه): سوختگان ← عاشقان / تناسب: آتش و سوختگان

ناگهان آفتاب عشق و شمس حقیقت در برابرش نمایان شد.

آرایه: استعاره (مصرّحه): آفتاب عشق و شمس حقیقت ← شمس تبریزی

با همه علم و استادی خویش در این ایام که حدوداً سی و هشت ساله بود؛ خدمت شمس زانو زد و نوآموز گشت.

مفهوم: شاگردی کردن در مکتب عشق با وجود عالم و استاد بودن

آرایه: کنایه: زانو زدن در برابر کسی ← علم آموزی و پذیرش استادی آن شخص

کنیه و ستوری: انواع «واو» ← علم و استادی، سی و هشت ساله، زانو زد و نوآموز گشت.

حرف عطف معطوف میانوند پیوند هم پایه ساز

مولانا آن چنان در معارف شمس غرق شد که مریدان خود را از یاد بُرد.

آرایه: استعاره (مکنیه): معارف ← دریایی که می توان در آن غرق شد.

در این میان، با بی توجهی به ملامت و هیاهوی مردم، خود را با سرودن غزل های گرم و پرسوز و گداز عاشقانه سرگرم می کرد.

مفهوم: بی توجهی به ملامت دیگران در راه عشق

آرایه: حس آمیزی: غزل های گرم / کنایه: سرگرم کردن ← مشغول کردن

کنیه و ستوری: نقش های تبعی ← به ملامت و هیاهو، غزل های گرم و پرسوز و گداز

متمم معطوف به متمم صفت معطوف به صفت

بروید ای حریفان، بکشید یار ما را به من آورید آخر صنم گریزیا را

مفهوم: بازگرداندن یاری که دوری گزیده است.

آرایه: استعاره (مصرّحه): صنم ← یار / جناس: ما، پا، را (ناقص) / کنایه: گریزیا ← فراری و رمنده / واج آرایه: صامت / ر /

به ترانه های شیرین، به بهانه های زرتین بکشید سوی خانه، مه خوب خوش لقا را

مفهوم: بازگرداندن یار با وعده های دلنشین

آرایه: حس آمیزی: ترانه های شیرین / استعاره (مصرّحه): مه ← یار / واج آرایه: تکرار صامت / خ / در مصراع دوم

کنیه و ستوری: به ترانه های شیرین، به بهانه های زرتین / ترکیب های وصفی: ۱- ترانه های شیرین ۲- بهانه های زرتین ۳- مه خوب ۴- مه خوش لقا

معطوف

ویرگول یا مکث بین دو گروه
 اگر یا بگزین دو باشد
 به منزله «واو» عطف است.

اگر او به وعده گوید که دگر بیایم همه وعده مکر باشد، بفریید او شما را

مفهوم: هزار وعده خوبان یکی وفا نکند.

آرایه: واج آرایی: صامت‌های / د، / گ، / ک / «چون هم‌واجاه هستند، با هم گرفتیمشان».

شمس ناگزیر دل از قونیه بر کند.

آرایه: کنایه: دل بر کندن ← قطع امید کردن

مولانا در دمشق، پیوسته به افغان و زاری و بی‌قراری شمس را از هر کوی و برزن جست‌وجو می‌کرد و نمی‌یافت.

مفهوم: زاری کردن عاشق در دوری معشوق و جست‌وجو کردن او در هر جا

کنایه و ستوری: معطوف‌ها: زاری - بی‌قراری - برزن / «و» در «جست‌وجو» بخشی از خود واژه (میانوند) است.

همین حالت صلح و یگانگی با عشق و حقیقت، او را بردباری و تحمل عظیم بخشید.

مفهوم: صبوری عاشق

کنایه و ستوری: «را» حرف اضافه است: او را ← به او / نقش‌های دستوری ← همین حالت صلح و یگانگی با عشق و حقیقت، به او
صفت اشاره نوار / مضاف‌الیه معطوف به / متقم معطوف متقم
مضاف‌الیه به متقم

بردباری و تحمل عظیم بخشید.

مفعول معطوف صفت بیانی
به مفعول

طعن و ناسزای دشمنان را هرگز جواب تلخ نمی‌داد و به نرمی و حسن خلق آنان را به راه راست می‌آورد.

مفهوم: رفتار نادرست دیگران را با نرمی و مهربانی پاسخ‌دادن

آرایه: حس آمیزی: جواب تلخ / کنایه: به راه راست آوردن ← هدایت کردن

کنایه و ستوری: «را» در جمله اول، حرف اضافه به معنی «به» و در جمله دوم نشانه مفعول است. / معطوف‌ها: طعن و ناسزا - به نرمی و حسن خلق

هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست ما به فلک می‌رویم، عزم تماشا که راست؟

مفهوم: نغمه عشق در همه هستی، ساری و جاری است. / کمال بخشی عشق

آرایه: تشخیص: (آواز) عشق / مجاز: چپ و راست ← همه جای جهان هستی / کنایه: به فلک رفتن ← تعالی و عروج معنوی / جناس: راست

و راست (☐ را است) (تام)

کنایه و ستوری: عزم تماشا که راست ← عزم تماشا برای چه کسی وجود دارد؟

نوار / متقم فعل غیر استاری

ما به فلک بوده‌ایم یار ملک بوده‌ایم باز همان‌جا رویم، جمله که آن شهر ماست

مفهوم: بازگشت به اصل ☐ اصل انسان از عالم معناست.

آرایه: سجع و جناس: فلک و ملک (جناس ناقص) / تلمیح: اشاره به آیه «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ»

رو سر بنه به بالین، تنها مرا رها کن ترک من خراب شبگرد مبتلا کن

مفهوم: تقاضای عاشق برای تنهایی و خلوت

آرایه: کنایه: سر به بالین نهادن ← استراحت کردن / واج آرایی: مصوت / - / - مصوت / /

کنایه و ستوری: ترکیب‌های وصفی: ۱- من خراب ۲- من شبگرد ۳- من مبتلا

دردی است غیر مردن، کان را دوا نباشد پس من چگونه گویم کاین درد را دوا کن

مفهوم: درد عشق درمان ندارد.

آرایه: تضاد: درد و دوا / تکرار: درد و دوا / واج آرایی: صامت / د

کنایه و ستوری: نوع «را» ← آن را دوا نباشد: برای آن دوا وجود ندارد؛ «نباشد» در این‌جا فعل اسنادی نیست. / این درد را دوا کن.

حرف اضافه / متقم نوار / مفعول نشانه مفعول

در خواب دوش، پیری در کوی عشق دیدم با دست اشارتم کرد که عزم سوی ما کن

مفهوم: بشارت یافتن برای مرگ و رهاشدن از دنیای مادی

آرایه: جناس: کوی و سوی (ناقص) / ایهام تناسب: دوش ← ۱- دیشب (ق ق) ۲- شانه (غ ق ق)، متناسب با دست / تشبیه: کوی عشق (اضافه تشبیهی) **کنیه و ستوری:** نقش ضمیر پیوسته ← «اشارتم» کرد = به من اشارت کرد.
متقم

خورشید عمر مولانا نیز از این جهان به جهان آخرت سفر کرد.

آرایه: تشبیه: خورشید عمر (اضافه تشبیهی) / تشخیص: (سفرکردن) عمر

به روز مرگ، چو تابوت من روان باشد گمان مبر، که مرا درد این جهان باشد

مفهوم: انسان عارف از مرگ و خلاص شدن از جهان مادی غمی ندارد.

آرایه: کنایه: درد چیزی را داشتن ← برای آن چیز ارزش قائل بودن / واج آرایه: صامت / ر / **کنیه و ستوری:** مرا درد این جهان باشد ← برای من درد این جهان وجود دارد (هست).
متقم نهاد فعل غیراسنادی

برای من مگرِی و مگو دریغ! دریغ! به دام دیو درافتی، دریغ آن باشد

مفهوم: مرگ افسوس و حسرتی ندارد / گرفتار نفس و شیطان بودن مایه افسوس است.

آرایه: کنایه: به دام دیو افتادن ← فریب شیطان را خوردن / واج آرایه: تکرار صامت / د / **کنیه و ستوری:** مگرِی: فعل نهی از مصدر گریستن / نقش تبعی ← مگو دریغ دریغ
مفعول تکرار تبعی مفعول

کدام دانه فرورفت در زمین که نرُست؟ چرا به دانه انسانت این گمان باشد

مفهوم: مرگ پایان حیات انسان نیست و عالم دیگری هم وجود دارد.

آرایه: تشبیه: دانه انسان (اضافه تشبیهی) / پرسش انکاری: کدام دانه فرورفت...؟ ← هیچ دانه‌ای فرورفت... / واج آرایه: صامت / ن / **کنیه و ستوری:** نقش‌های دستوری مصراع دوم ← چرا این گمان به دانه انسان برای تو وجود دارد؟
قید نهاد متقم فعل غیراسنادی

کارگاه سخن‌پژویی

بیداری زمان را با من بخوان به فریاد / و مرد خواب و خفتی / «رو سر بنه به بالین، تنها مرا رها کن»

مفهوم: دعوت به هشیاری و آگاهی و رهایی از غفلت

آرایه: مجاز: زمان ← مردم زمان / تضاد: بیداری و خواب / کنایه: مرد خواب و خفت ← انسان رفاه‌طلب - سر بنه به بالین ← آسوده باش / تضمین: «رو سر بنه به بالین تنها مرا رها کن» مصراعی است از مولانا که استاد دکتر شفیع کدکنی آن را تضمین کرده است.

چنین قفس نه سزای چو من خوش‌الحانی است روم به گلشن رضوان که مرغ آن چمنم

مفهوم: بازگشت به اصل (انسان به عالم معنی تعلق دارد نه به عالم خاک)

آرایه: استعاره (مصترحه): قفس ← دنیا / تناسب: گلشن و چمن / تشبیه: من به مرغ آن چمن (= پرنده بهشتی) / تضاد: قفس (= دنیا) و گلشن رضوان (= بهشت) / مجاز: چمن ← رضوان، باغ، بهشت / تناسب: مرغ و قفس

إِذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى، فَقَوْلَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا.

مفهوم: با ملایمت با دشمن رفتارکردن

کنج حکمت: چنان باش...

خواجه عبدالکریم، که خادم خاص شیخ ما، ابوسعید - قَدَسَ اللهُ رُوحَهُ العَزِيزَ بود ...

کنیه و ستوری: «ابوسعید» بدل از «شیخ ما» است.

یا عبدالکریم! حکایت‌نویس مباش، چنان باش که از تو حکایت کنند.

مفهوم: تلاش برای رسیدن به درجه‌ای که از انسان به نیکی یاد کنند.

پدیدآورنده	قالب	اثر
بدیع الزمان فروزانفر	نثر (معاصر)	زندگانی جلال الدین محمد مشهور به مولوی
سنایی	نظم (مثنوی)	الهی نامه ^۱
عطار	نظم (مثنوی)	اسرارنامه
عطار	نظم (مثنوی)	منطق الطیر
محمّدبن منور	نثر	اسرار التوحید

در متن درس هشتم به «الهی نامه»، «اسرارنامه» و «منطق الطیر» و پدیدآورندگان آن‌ها اشاره شده است.

نکات تاریخ ادبیاتی درس «در کوی عاشقان»^۲

- محمّد ملقب به جلال الدین مولانا ← اوایل قرن ۷ در بلخ به دنیا آمد.
 دلیل شهرت او به رومی و مولانای روم ← اقامت طولانی او در شهر قونیه بود.
 بهاء الدین ولد ← محمّدبن حسین خطیبی، پدر جلال الدین محمّد ← از دانشمندان روزگار بود.
 ملاقات مولوی و عطار ← وقتی مولانا ۵، ۶ ساله بود به قصد سفر حج با خانواده رهسپار شد. در نیشابور شیخ فریدالدین عطار را ملاقات کرد. عطار، کتاب اسرارنامه را به جلال الدین هدیه داد و به بهاء الدین گفت: زود باشد که این پسر تو آتش در سوختگان عالم زند.
 پادشاه سلجوقی روم (علاء الدین کیقباد) ← از بهاء الدین ولد خواست به قونیه برود و در آن جا ساکن شود.
 در هجده سالگی جلال الدین با «گوهر خاتون» سمرقندی ازدواج کرد و در بیست و چهار سالگی پدرش (بهاء الدین ولد) را از دست داد و مجالس درس و وعظ او را به عهده گرفت. هفت سال در حلب و دمشق به تحصیل دانش و معرفت گذراند. به قونیه بازگشت و به تدریس علوم پرداخت.
 شمس الدین تبریزی ← در ۲۶ جمادی الآخر سال ۶۴۲ ه. ق وارد قونیه شد. وی عارفی کامل و از مردان حق بود. از مردم تبریز بود و بسیار مسافرت می کرد. به دلیل سیر و سفر هم چنین جست و جو در عالم معنا به او «شمس پرده» می گفتند. مولانا مرید شمس می شود و ۴۰ روز با او به خلوت می نشیند.
 رفتن شمس ← شمس به دلیل حسادت و آزار شاگردان و یاران مولانا به دمشق می رود.
 سلطان ولد ← فرزند مولانا که برای بازگرداندن شمس به دمشق می رود. شمس پس از بازگشت به قونیه دوباره مورد حسادت و خشم یاران و مریدان مولانا قرار می گیرد و دل از قونیه برمی کند.
 سرانجام شمس ← بعد از غیبت دوم شمس، سرانجام و عاقبت کار او و این که چه بر سر او آمده روشن نیست. پس از شمس یعنی از سال ۶۴۷ ه. ق تا سال وفات (۶۷۲ ه. ق) مولانا به نشر معارف الهی مشغول بود.
 شیخ صلاح الدین زرکوب ← از شاگردان و یاران نزدیک مولانا
 حسام الدین چلبی ← از شاگردان مولانا که انگیزه سرودن کتاب مثنوی معنوی شد.
 وی از مولانا خواست کتابی به طرز الهی نامه سنایی یا منطق الطیر عطار به نظم آورد.
 سعدی و فخر الدین عراقی ← از شاعران و هم روزگاران مولانا بودند که ظاهراً با مولانا ملاقات داشته اند.
 مولانا روز یکشنبه ۵ جمادی الآخر سال ۶۷۲ ه. ق وفات یافت.

۱. «الهی نامه» نام دیگر اثر سنایی، «حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه» است که در متن کتاب با نام «الهی نامه» از آن یاد شده است. یادتان باشد که عطار هم یک اثر با نام «الهی نامه» دارد.
 ۲. توجه داشته باشید که دانستن این مطالب می تواند مفید واقع شود؛ اما لازم نیست که جزء به جزء آن را حفظ کنید.

از هم گشودن، تجزیه و بررسی	تحلیل
لا اله إلا الله گفتن	تهلیل
واگذاری، برگردانیدن، انتقال ترساندن	تحویل
نام شعری شاعر، رهایی	تهویل
ربودن، دزدیدن	تخلّص
شتاب‌کردن، عجله	تخلّس
مهلت‌دادن، مقابل تعجیل	تعجیل
آموختن	تأجیل
دردمندی	تعلّم
عوض کردن	تألّم
بازوبند، دعایی که برای رفع چشم‌زخم، به بازو ببندند.	تعویض
دست به دامان شدن، نزدیکی جُستن	تعویذ
وصول، رسیدن	توشل
ترساندن	توصل
حدّ و مرز تعیین کردن	تهدید
میوه، بر، نتیجه	تحدید
قصه و افسانه	ثمر
پایین‌رفتن سطح آب دریا، مقابل مَدّ	سَمَر
ریشه و اصل عدد	جَزَر
کشاورز	جَذَر
نگهبان	حارث
پرهیز، دوری و احتیاط	حارس
حاضر بودن، بودن در جایی، مقابل سفر	خَدَر
جنگ و نزاع	خَضَر
گریختن	حرب
نگهبانان، پاسبان‌ها؛ در فارسی، مفرد نیز به کار می‌رود؛ پاسبان	هَرَب
کِشت و کشاورزی	حَرَس
بریدن شاخ و برگ‌های زاید	حَرَث
دوراندیشی، احتیاط، هوشیاری	هَرَس
تحلیل و گوارش غذا	حَزَم
شکست و گریختن	هضم
محاصره کردن، شمردن	هزم
افسوس و دریغ	حصر
پستی، فرود، نشیب	حسر
بهره‌ور	حضيض
مرد و زن سیاه‌چشم	حظیظ
خورشید، خور	حور
ناحیه، مرکز تحصیل علوم دینی	هور
حوض کوچک، آبریزگاه	حوزه
زیستن و زندگی	حوضه
فضای بدون سقف خانه، محوطه	حیات
	حیاط

آینده	آجل
عجله‌کننده، شتابان، فوری، اکنون و حال	عاجل
ماه نهم از سال شمسی، آتش	آذر
نام پدر یا عموی حضرت ابراهیم (ع)	آزر
اذیت و شکنجه	آزار
از ماه‌های رومی، تقریباً معادل فروردین‌ماه	آذار
جمع تبع و تابع؛ پیروان	اتباع
جمع طبع؛ سرشت‌ها، ذات‌ها	اطباع
زمان، هنگام مرگ	اجل
شتافتن	عَجَل
جمع حال؛ حالات، اوضاع	احوال
جمع هول؛ ترس، بیم	اهوال
پی، پایه، بنیان	اساس
اسباب و لوازم	اثاث
گرفتار، زندانی	اسیر
کره آتش که بالای کره هوا است.	اثير
دشوار	عسیر
شیره و افشره	عصیر
جمع شبّه و شبّه؛ مانده‌ها، همانندان	أشباه
جمع شنج؛ سایه‌ها، سیاهی‌ها، کالبدها	أشباح
جمع قول؛ سخنان	أقوال
جمع غول؛ غول‌ها	أغوال
لغو کردن، باطل کردن	الغا
آموختن، افکندن، رساندن	القا
نسبت‌داشتن	انتساب
منسوب‌شدن، گماشته‌شدن	انتصاب
وقت، هنگام	أوان
میانه‌سال، پاسبان	عَوان
سستی، کوتاهی کردن	اهمال
بار بردن	إحمال
به هم پیوستن، پیوند	اتلاف
علف‌خوردن چارپایان	اعتلاف
یم، دریا	بحر
برای، جهت	بهر
برتری، سرآمد بودن	براعت
بیزاری، دوری جُستن، پاک بودن	برائت
قرار بده، اجازه بده، رها کن	بگذار
به جا آور، ادا کن، بپرداز، بیان کن	بگزار
اثرپذیری، اندوه	تأثر
لغزش	تعثر
سخت‌شدن، دشواری	تعسر
درنگ، اندیشه کردن، تفکر	تأمل
به کار پرداختن، رنج‌بردن در کار	تعمّل

خاستن	برخاستن، بر پا شدن، به وجود آمدن
خواستن	طلبیدن، میل و اراده، تقاضا کردن
خان	رئیس، بزرگ ایل و قبیله، خانه
خوان	سفره، خوردنی، بن مضارع از «خواندن»
خُرد	کوچک، ناچیز، ریز
خورد	فروبرد، بلعید
خوار	پست، حقیر و بی‌مقدار، فرومایه، زبون
خار	هر چیز نوک‌تیز، تیغ درخت و گل
خواست	اراده کرد، اراده، تقاضا
خاست	بلند شد، به وجود آمد، ظاهر شد، از میان رفت
خویش	خود، خویشاوند
خیش	ابزار شخم‌زنی زمین (= گاوآهن)، نوعی پارچه از جنس کتان
ذلیل	خوار، زبون
ضلیل	گمراه
ذی	صاحب، دارا
زی	سمت و سو، فعل امر و بن مضارع از زیستن، شکل و وضع و لباس، معادل «در نظر»
رازی	منسوب به ری، اهل ری
راضی	خشنود و خرسند
راه	طریق، قاعده، مقام (در اصطلاح موسیقی)
راح	شادمانی، شراب
رغبت	میل و اراده، خواست
رقبت	مراقبت، نگهبانی
رقیب	حریف، نگهبان
رغیب	رغبت‌کننده، حریص و آزمند
زال	پیر سفیدموی، نام پدر رستم
ضال	گمراه
زخم	جراحت
ضخم	ضخیم، ستبر، تناور
زَرع	کشت و زراعت
ذَرع	واحدی برای طول، متر، گز
زُل	نگاه خیره و ثابت
ذُل	خواری، پستی، مقابل عَز
زمان	هنگام، عهد و دوران
ضمان	پذیرفتن، ضمانت و تعهد
زمین	ارض، خاک، سرزمین، مقابل آسمان
ضمین	ضامن، کفیل، پابند، به‌عهده‌گیرنده غرامت
زن	مقابل مرد، بن مضارع «زدن»
ظَن	گمان، پندار
زهر	سَم، مجازاً قهر و خشم، شکوفه
ظهر	پشت
ستور	چارپا، حیوان بارکش، بهیمه
سطور	جمع سطر، خطوط
سد	بند، مانع
صد	عدد ۱۰۰

سریر	تخت، اورنگ
صریر	فریاد، صدای قلم به هنگام نوشتن بر روی کاغذ
سَفَر	جابه‌جایی، رفتن، کوچ، مقابل حَضَر
صَفَر	نام ماه دوم از سال قمری
سمن	نوعی درخت گل، یاسمن
ثَمَن	بها، قیمت
سمین	چاق، فربه
ثمین	گران‌بها
سنا	نور، روشنایی
ثنا	مدح و ستایش، آفرین، تمجید
سور	جشن، بزم و ضیافت
صور	شاخ و جز آن که در آن دمند تا آواز برآید، بوق و شیپور
سُور	جمع سوره
صُور	جمع صورت؛ نقوش، اشکال
سوزت	سوره قرآن
صورت	شکل، ظاهر
سیف	شمشیر
صیف	تابستان
سَنج	سایه، سایه‌ها، کالبد
شَبه	شباهت و همانندی
شصت	عدد ۶۰
شَسْت	انگشت بزرگ و پهن دست یا پا، انگشترمانندی از جنس استخوان که در وقت کمانداری، زه کمان را با آن می‌گرفتند، قلاب ماهیگیری
صبا	بادی که از طرف شمال شرقی وزد، باد بهاری
سبا	نام سرزمینی که بلقیس ملکه آن بود.
صباح	خوب‌رویی، جمال، زیبایی
سباح	شناکردن
صفیر	بانگ و فریاد، آواز
سفیر	فرستاده
صواب	درست، پسندیده، صلاح، مصلحت، مقابل خطا
ثواب	مزد و پاداش
صوری	ظاهری
سوری	گل سرخ
صَم	پیوستن، ضمیمه‌شدن
ذَم	نکوهش و سرزنش، مقابل مدح
ضمایم	جمع ضمیمه؛ پیوست‌ها
ذمایم	جمع ذمیمه؛ زشتی‌ها و نکوهیده‌ها
ضمیمه	همراه‌شده، پیوست
ذمیمه	زشت، نکوهیده
ضیاع	جمع ضیعت؛ زمین زراعتی
ضیاء	نور، روشنی
طاق	سقف خمیده و محدب، فرد و یگانه و بی‌همتا، ایوان، مجازاً خمیدگی و قوس
تاق	نام درختچه‌ای کویری

شکل و پیکره، جسم و تن	قالب
چیره و مسلط، پیروز، اغلب و بیشتر	غالب
ارزش، اندازه	قَدْر
خیانت، مکر، بی‌وفایی	عَدْر
خویشی، نزدیکی	قربانت
دوری، غیرآشنا بودن چیزی، شگفتی	غرابت
تقدیر و حکم الهی، قضاوت و داوری	قضا
جنگ و پیکار	غزا
طعام و خوراک	غذا
نیرومند، توانا	قوی
گمراه، سرگردان	عَوی
سنجش و مقایسه، استدلال	قیاس
فریادرس، فریادرسی	غیاث
عبور، گذشتن	گذار
گزارنده، اداکننده، رساننده، به‌جاآورنده (گزار، بن مضارع از گزاردن به معنی «ادا کردن و به جا آوردن» است.)	گزار
نهادن و قراردادن، اجازه‌دادن، رهاکردن، ترک‌گفتن، وضع کردن، بنانهادن	گذاردن (= گذاشتن)
به جا آوردن، ادا کردن، اجرا کردن، رساندن، پرداختن	گزاردن
خوگرفته، مأنوس	مألوف
پرورده، چاق و فربه	معلوف
آن که برای انجام کاری منصوب می‌شود، گماشته، فرمانبر، پاسبان	مأمور
آبادشده، آباد	معمور
بازگشت، جای بازگشت	مآب
عیب، جای عیب	معاب
افتخار، سرافرازی	مُباهات
جمع مُباح؛ کارهای مباح و مشروع	مُباحات
اندوهگین، آزردده‌خاطر	متأثر
دشوار	متعسر
لغزنده، لغزش‌یابنده	متعتر
طاق درون مسجد که به طرف قبله است، قبله و محلّ عبادت، جای ایستادن پیش‌نماز و امام	محراب
نام پادشاه کابل در شاهنامه که از نوادگان ضحاک بود، پدر رودابه (مادر رستم)	مهرباب
خواری، ذلیلی، فرومایگی	مَذَلَّت
لغزش، لغزشگاه	مَزَلَّت
دیده‌شده، قابل رؤیت	مرئی
رعایت‌شده	مرعی
پسندیده، مورد رضایت	مرضی
منسوب به مرز	مرزی
زیارتگاه، گور و قبر	مزار
جمع مضرت؛ ضرر و زیان	مضارّ
آزاد و غیروابسته	مستقلّ
زمین غله‌خیز	مستغلّ

نام کوهی که موسی (ع) برای مناجات به آن جا می‌رفت.	طور
نوعی دام و تله برای صید ماهی و پرندگان، گردش، سیر و مسافرت	تور
گل، خاک	طین
انجیر	تین
فاقد، خالی و برهنه، بدون	عاری
یک عار، یک ننگ	عاری
بله	آری
بلند، والا، برتر، شریف	عالی
نام مبحثی در علم شیمی، منسوب به آلت، هر جسمی که اجزا و آلات متعدّد دارد.	آلی
عرضه، نشان‌دادن، بیان مطلبی با ادب و احترام	عرض
زمین	ارض
ارزش، قدر، پول خارجی	ارز
اراده، قصد، نیت	عزم
استخوان	عَظْم
بزرگ	عظیم
قصد انجام کاری را کردن، کوشیدن	عزیم
پرچم، درفش، بیرق	عَلَم
درد و رنج، اندوه	آلم
بسیار دانا	علیم
دردناک	الیم
بنا، ساختمان	عمارت
فرمانروایی	إمارت
رفتار، کردار، شغل	عَمَل
آرزو، امید	أَمَل
معیار، خالص	عیار
از ماه‌های رومی معادل خردادماه	ایار
دور شدن از شهر و خانه، تنهایی، بیگانگی	غربت
نزدیکی، نزدیکی در مکان و منزلت، خویشی	قربت
عجیب، ناآشنا، دورافتاده	غریب
نزدیک، آشنا	قریب
آسوده	فارغ
جداکننده	فارق
واجب، لازم و ضروری	فَرَض
جداکردن	فَرَز
فراخ شدن جای، وسعت، گشایش	فساحت
شیوایی سخن، روانی کلام	فصاحت
میدان و عرصه، زمین وسیع، گستره	فضا
بن مضارع از مصدر «افزودن»	فزا
توانا	قادر
خائن، مکار و بی‌وفا	غادر
قضاوت‌کننده، داور، حاکم	قاضی
جنگجو، معرکه‌گیر، بندباز	غازی

۱. ضرب‌المثل «پیش‌غازی و معلق‌بازی» را اغلب به اشتباه و با املای «قاضی» می‌نویسند. شما حواستان باشد.

پوشیده، پنهان، محجوب	مستور
نوشته شده	مسطور
سلب شده، ربوده	مسلوب
به صلیب کشیده شده	مصلوب
چاپ شده و به طبع رسیده، خوشایند و دلخواه	مطبوع
پیروی شده	متبوع
عمل شده، رسم و رایج شده	معمول
آرزو شده، آرزو، آرمان	مأمول
یاری	معونت
هزینه، رنج	مئونت
شکست خورده	مغلوب
واژگون، دگرگون، برگردانیده	مقلوب
پراکنده، به نثر نوشته شده	منثور
یاری شده، پیروز	منصور
نسبت داده شده، مربوط، وابسته	منسوب
نصب شده، به شغلی گماشته شده	منصوب
پراکنده، پراکنده کردن، در اصطلاح «متن غیرمنظوم»	نثر
یاری، فتح و پیروزی	نصر
سهم و بهره	نصیب
با اصل و نسب، خویشاوند	نسب
مثل و مانند، همتا	نظیر
ترساننده، بیم دهنده	نذیر
شکستن، شکستن عهد و پیمان، باطل کردن	نقض
نیکو، زیبا، خوش، دلکش، بدیع	نغز
جمع ناحیه؛ اطراف	نواحی
جمع نهی و ناهیه؛ نهی شده ها	نواهی
هدایت کننده، راهنما	هادی
سرودخوان، آوازخوان	حادی
هضم کننده	هاضم
محتاط، دوراندیش، هوشیار	حازم
ترسناک	هایل
مانع، سد	حایل
ترس و هراس، وحشت، ترس آور	هول
قوه و قدرت، پیرامون	حول

آواز شش دانگ: آوازی که از جهت اوج گرفتن، بالاترین درجه را دارد.
 بوق: نوعی از شیپور، نای و نفیر
 پرده: در اصطلاح موسیقی یعنی آهنگ و نغمه‌های مرتب
 چنگ: نوعی ساز که سر آن خمیده است و تارها دارد.
 شهناز: یکی از آهنگ‌های موسیقی ایرانی، گوشه‌ای از دستگاه شور
 مطربی: عمل و شغل مطرب (مطرب: کسی که نواختن ساز و خواندن آواز را پیشه خود سازد).
 نای: نی
 نفیر: بوق یا شیپوری که از شاخ حیوانات ساخته می‌شد، گوشه‌ای در دستگاه همایون

آبدال: مردان کامل

استغنا: بی‌نیازی؛ در اصطلاح، بی‌نیازی سالک از هر چیز جز خدا
 اشتیاق: میل قلب است به دیدار محبوب، مقصود از آن در کلام مولانا
 کشش روح انسان خداجو در راه شناخت پروردگار و ادراک حقیقت هستی است.
 بدحالان: کسانی که سیر و سلوک آن‌ها به سوی حق گند است.
 بی‌خودی: بی‌هوشی، حالت از خود رستگی و به معشوق پیوستن
 تجرید: در لغت به معنای تنهایی گزیدن؛ ترک گناهان و اعراض از امور دنیوی و تقرب به خداوند؛ در اصطلاح تصوف، خالی شدن قلب سالک از آن چه جز خداست.
 تصوف: صوفی شدن، پشمینه‌پوشی؛ در اصطلاح از خواهش نفسانی پاک شدن و اشیای عالم را مظهر حق دانستن
 تفرید: دل خود را متوجه حق کردن، دل از علایق بریدن و خواست خود را فدای خواست ازلی کردن، فردشمردن و یگانه‌دانستن خدا، تفرید را عطار در معنی گم شدن عارف در معروف به کار می‌برد؛ یعنی وقتی که در توحید غرق شد، آگاهی از این گمشدگی را گم کند و به فراموشی سپارد.

توحید: خدا را یگانه‌دانستن؛ در اصطلاح تصوف، تجرید ذات الهی است از آن چه فهم آدمی تصور کند.
 حیرت: سرگشتگی و سرگردانی، تعجب؛ در اصطلاح تصوف، امر و حالتی است که هنگام تأمل و حضور و تفکر بر قلب عارفان وارد می‌شود.
 خانقاه: محلی که درویشان و مرشدان در آن گرد می‌آیند.
 خوش حالان: رهروان راه حق که از سیر به سوی حق شادمان‌اند.
 سالک: رونده راه حق، رهرو
 سیر: باطن، قلب

سروش: فرشته پیام‌آور، پیام‌آور
 شیخ: پیر طریقت، مرشد (مشایخ: جمع مشیخه؛ پیران و مرشدان)
 صاحب‌دل: عارف، آگاه
 صاحب‌دلق: خرقه‌پوش، صوفی
 طلب: از مراحل سیر و سلوک که در آن سالک در پی یافتن حق و حقیقت است.

عاکفان: جمع عاکف؛ کسانی که در مدتی معین در مسجد بمانند و به عبادت پردازند.
 فقر: درویشی و در اصطلاح سالکان، فنای فی الله و نیستی سالک و بیرون آمدن از صفات خود است و این نهایت سیر و مرتبه کاملان است.
 فنا: نیست شدن و در اصطلاح، از بین رفتن اوصاف ناپسند است.

مراقبت: در اصطلاح عرفانی، کمال توجه بنده به حق و یقین بر این که خداوند در همه احوال، عالم بر ضمیر اوست؛ نگاه داشتن دل از توجه به غیر حق.
 مرشد: آن که مراحل سیر و سلوک را پشت سر گذاشته و سالکان را راهنمایی و هدایت می‌کند، مُراد، پیر، مقابل مُرید و سالک
 مرید: ارادت‌مند، پیرو، سرسپرده به پیر و مرشد، سالک، مقابل مراد و مرشد
 مغان: موبدان زرتشتی؛ در ادبیات عرفانی، عارفان کامل و مرشد را گویند.
 مکاشفت: کشف کردن و آشکار ساختن؛ در اصطلاح عرفانی، پی بردن به حقایق است.

همت: اراده و عزم قوی، خواست؛ در اصطلاح عرفانی توجه و قصد قلبی با جمیع قوای روحانی به جانب حق برای حصول کمال خود یا دیگری.

الف) توران (حیوانات چهارپایان ماده اسب، استروخ)

آبرش: اسبی که دارای پوست خال‌دار یا رنگ‌به‌رنگ (به‌ویژه سرخ و سفید) است.
 استر: قاطر
 بارگی: اسب
 باره: اسب
 تازی: اسبی از نژاد عربی با گردن کشیده و پاهای باریک
 توسن: اسب سرکش
 سمند: اسبی که رنگش مایل به زردی باشد، زرده، مطلق اسب
 گزند: اسبی که رنگ آن میان زرد و بور باشد.
 گمیت: اسب سرخ مایل به سیاه
 گهر: اسب یا استری که به رنگ سرخ تیره است.
 مرکب: اسب، آن چه بر آن سوار شوند.
 نوند: اسب، اسب تندرو
 هیون: شتر، به‌ویژه شتر قوی‌هیکل و درشت‌اندام

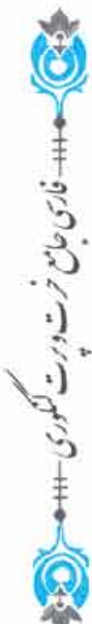
ب) پرندگان

باز: پرنده‌ای شکاری، شاهین
 بط: مرغابی
 بوم: جغد، بوف
 چلچله: پرستو
 عندلیب: بلبل، هزارستان
 کبک: پرنده‌ای وحشی با دم کوتاه و پرهایی به رنگ خاکی که زیبایی راه‌رفتنش مثل است.
 کبک دری: کبک درّه‌ای، گونه‌ای از کبک
 کرکس: پرنده‌ای از رده لاشخورها
 مرغ حق: نوعی جغد که هنگام آوازخواندن گویی کلمه «حق» را تکرار می‌کند.
 هما: پرنده‌ای از راسته شکاریان، دارای جثه‌ای نسبتاً درشت. در زبان پهلوی به معنی فرخنده است و به همین دلیل نماد سعادت به شمار می‌آید.

پ) سایر حیوانات

اژی‌دهاک: اژدها
 اسد: شیر
 دد: جانوران دژنده، مانند شیر و پلنگ و گرگ
 شغال: جانور پستانداری است از تیره سگان که جزء رسته گوشت‌خواران است.

غضنفر: شیر
غوک: قورباغه
مار غاشویه: ماری بسیار خطرناک در دوزخ
هژیر: شیر
یوز: یوزپلنگ، جانوری شکاری، کوچک‌تر از پلنگ که با آن به شکار
آهو و مانند آن می‌روند.

طلب دیدار یار

- عاشقان همیشه طالب دیدار یار خود هستند. آن‌ها وابسته به عشق‌اند. حتی به یک توجه و یک نگاه قانع هستند!
- بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست
- بگشای لب که قند فراوانم آرزوست
- به ترانه‌های شیرین به بهانه‌های زرین
- بکشید سوی خانه مه خوب خوش‌لقا را
- همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی
- به پیام آشنایمی بنوازد آشنا را
- بی تو می‌گویند تعطیل است کار عشق‌بازی
- عشق اما کی خبر از شنبه و آدینه دارد؟

وفاداری در عشق

- یک عاشق واقعی، همیشه به آرمان خود یعنی عشق، وفادار است. هم‌چنین خواهان وفاداری یار خود است:
- گرت هواسست که معشوق نگسلد پیمان
- نگاه دار سر رشته تا نگه دارد
- سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری
- که حق صحبت مهر و وفا نگه دارد
- گویند ز عشق کن جدایی
- این نیست طریق آشنایمی
- پس برورده عشق شد سرشتم
- جز عشق مباد سرنوشتتم
- بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟
- بگفت آن‌گه که باشم خفته در خاک
- گفتی: «به روزگاران مهری نشسته» گفتم:
- «بیرون نمی‌توان کرد حتی به روزگاران»

پاکبازی عاشق

- عاشق هر چه دارد از جان و مال و ... در راه عشق می‌بازد:
- کز عشق به غایستی رسانم
- کاو مآند اگرچه من نمانم
- از عمر من آن‌چه هست بر جای
- بستان و به عمر لیلی افزای
- در عشق قدم‌نهادن کسی را مسلم شود که با خود نباشد و ترک خود بکند و خود را ایتار عشق کند.
- در عشق کسی قدم نهد کیش جان نیست
- با جان بودن به عشق در سامان نیست
- من که هر آن‌چه داشتم اول ره گذاشتم
- حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو

۱- هر جا که مفهوم یا عنوان، نیاز به توضیح داشته است، از علامت [ ] برای توضیح آن استفاده کرده‌ایم.

طاق‌پذیر است عشق، جفت نخواهد حریف

- بر نَمَط عشق اگر پای نهی طاق نه
- با اهل فنا دارد هر کس سر یکرنگی
- باید که به رنگ شمع از رفتن سر خندد
- وصلت آن کس یافت کز خود شد فنا
- هر که فانی شد ز خود، مردانه‌ای است
- عاشق حقیقی با فنا ساختن وجود مادی به تعالی می‌رسد.
- در قمار عشق همیشه عاشق برنده است و به آن‌چه که می‌خواهد می‌رسد.

- یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر
- کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی
- بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود
- در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی

رازداری عاشقانه

- عاشق باید رازدار باشد و هر آن‌چه از عشق و دشواری‌های آن پیش می‌آید لب به شکایت نگشاید.
- ای مرغ سحر، عشق ز پروانه بیاموز
- کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
- شیخ گفت: «ای درویش، ما موشی در حقّه به تو دادیم، تو پنهان نتوانستی داشت؛ سرّ خدای را به تو بگوئیم، چگونه نگاه خواهی داشت؟»
- مگو سوخت جان من از فرط عشق
- خموشی است هان، اولین شرط عشق
- عاشقان گشتگان معشوق‌اند
- بر نیاید ز گشتگان آواز
- این مُدعیان در طلبش بی‌خبران‌اند
- کان را که خبر شد، خبری باز نیامد
- حال عاشق را تنها عاشق درک می‌کند.

- عاشق باید رازدار باشد و اگر بخواهد از راز عشق بگوید باید با کسی گفت‌وگو کند که همدرد و محرم راز عشق باشد نه با اغیار:
- حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست
- که آشنا سخن آشنا نگه دارد
- محرم این هوش جز بی‌هوش نیست
- مر زبان را مشتری جز گوش نیست
- سینه خواهم شرحه‌شرحه از فراق
- تا بگویم شرح درد اشتیاق
- در نیابد حال پخته هیچ خام
- پس سخن کوتاه باید والسلام
- هر کسی از ظنّ خود شد یار من
- از درون من نجست اسرار من

آهو / غزال ← معشوق

جز بدن آهوی وحشی که به من رام نگشت
دل وحشت‌زده با هیچ کسم رام نبود

آهو ← چشم معشوق

چو آهوان پلنگ‌افکن تو را ببیند
اگر به صید زوی، از تو وحشیان نرمند

بادام ← چشم

بهشتی‌روی من دارد به سویم گوشه چشمی
ز نعمت‌های جتت قسمتم گردیده بادامی

بُت / صنم ← معشوق / زیبارو

تا چین سر زلف بتان شد وطن دل
عزم سفرش از گذر حب وطن خاست

پسته ← دهان

اگر ز پسته تنگ تو دم زند غنچه
نسیم باد صبا، در دم‌ش دهن بدرد

جادو ← چشم

تو گویی که صد فتنه بیدار شد
چو جادویش از خواب مستی بخواست

چشمه نوش / چشمه حیات / آب زندگانی ← لب یا دهان معشوق
تو خود چه آب و گلی کآب زندگی هر دم

ز شرم چشمه نوش تو آب می‌گردد

دام ← عشق

نه تنها به دامیش منم پای‌بند
به هر تار مویش دلی مبتلاست

دُر / مروارید / لؤلؤ / گوهر ← دندان

دو زسته لؤلؤ منظوم در دهان داری
عبارت لب شیرین چو لؤلؤ منشور

دُر / مروارید / لؤلؤ / گوهر ← اشک

بر امید آن که بازآید ز در دامن‌کشان
مردم چشمم به دامن هر شی گوهر کشد

دُر / مروارید / لؤلؤ / گوهر ← سخن ارزشمند

چون بگویی بفشانی گهر از حقه لعل
چون بخندی بنمایی ز شکر مروارید

دریا ← عشق

چو عاشق می‌شدم گفتم که بردم گوهر مقصود
ندانستم که این دریا چه موج خون‌فشان دارد

چرخ ← آسمان

خورشید آتشین رخ گیتی‌فروز چرخ
عکسی ز جام خاطر گیتی‌نمای ماست

زند / چاه / دام ← دنیا

دلا تا کی در این زندان فریب این و آن بینی
یکی زین چاه ظلمانی برون آ تا جهان بینی

سرو ← معشوق

بنده آن سرو آزادم وگرنه راستی (= حقیقتاً)
مادر فطرت ز عالم بنده را آزاد زاد

۱۲ استعاره

هرگاه از یک تشبیه فقط «مشبّه‌به» یا «مشبّه +» یکی از ویژگی‌های مشبّه‌به» باقی بماند، استعاره پدید می‌آید. پس استعاره دو نوع است:

۱) مصرّحه (فقط مشبّه‌به تشبیه باقی می‌ماند).

۲) مکنیه (مشبّه +) یکی از لوازم یا ویژگی‌های مشبّه‌به باقی می‌ماند.

الف) استعاره مصرّحه: وقتی از یک تشبیه فقط «مشبّه‌به» می‌ماند:

چون می‌روی کجا نشود مُلک دل خراب؟

ما را که رود می‌رود از نساودان چشم
در این بیت «رود» استعاره از اشک فراوان است، زیرا تنها عضو باقی‌مانده از یک تشبیه است:

اشک من در فراوانی مانند رود است.

به این نوع استعاره، اصطلاحاً «استعاره مصرّحه» می‌گویند. البته در رشته‌های غیر از علوم انسانی، نیازی نیست اسم کامل آن را بدانید همین که تشخیص دادید استعاره است، کافی است.

به نمونه دیگر توجه کنید:

قبله من! عکس در شرع حیا نامحرم است

خلوت آینه را هم جلوه‌گاه خود مکن!
«قبله» استعاره از معشوق است، در ابتدا در ذهن شاعر چنین تشبیهی شکل گرفته:

معشوق من برای من همانند قبله ارزشمند و پرستیدنی است. سپس شاعر همه ارکان تشبیه به جز مشبّه‌به را حذف کرده است.

استعاره‌های پرکاربرد: استعاره نیز همانند اغلب آرایه‌ها نیاز به تمرین و

ممارست زیاد دارد. اما در این بخش می‌خواهیم شما را با استعاره‌های مشهور و پرکاربرد آزمون‌ها آشنا کنیم. طبیعی است که حفظ کردن این واژه‌ها چندان کمکی به شما نمی‌کند، بلکه با دیدن این واژه‌ها در بیت، فقط باید کمی مکث کنید و بررسی استعاره را شروع کنید؛ زیرا امکان دارد این واژه‌ها در معنی حقیقی خود به کار رفته باشند و معنی استعاری نداشته باشند:

آتش ← عشق^۲

زین آتش نهفته که در سینۀ من است
خورشید شعله‌ای است که در آسمان گرفت

آفتاب / خورشید ← چهره معشوق

به زیر سایه زلف سیاهت
به شب خورشید رخشان می‌توان یافت

آفتاب / خورشید ← معشوق

ای آفتاب خوبان می‌جوشد اندرونم
یک ساعت بگنجان در سایه عنایت

۱. البته تعریف دیگری نیز از این استعاره داده‌اند: «هرگاه یک واژه به علت مشابهت با واژه دیگر، به جای آن به کار رود، مثلاً وقتی می‌گوییم: «شیر سیستان با تیر درخت گز، اسفندیار را از پای درآورد.» «شیر» استعاره از رستم است، زیرا در نظر گوینده شیر و رستم بسیار شبیه هم هستند، پس به جای رستم می‌تواند واژه شیر را به کار ببرد.

۲. توجه داشته باشید که ما معنی استعاری رایج‌تر را می‌آوریم و این‌طور نیست که مثلاً «آتش» هر جا استعاره باشد حتماً استعاره از عشق است، امکان دارد آتش استعاره از هجران، ضرر و زیان، بیماری و ... باشد. فقط از طریق معنی‌کردن جمله می‌توان فهمید کلمه در کدام معنی استعاری به کار رفته است.

سمن (= گل یاسمن) ← چهره معشوق

تا دلم در خم آن زلف سمن سا^۱ افتاد
کار من همچو سر زلف تو در پا افتاد

سنبل ← زلف

هنوزت نرگس اندر عین خواب است
هنوزت سنبل اندر پیچ و تاب است

سیلاب / رود / دریا / جوی ← اشک فراوان

هنوز تشنه آن لعل آبدار توام
ز چشمم ارچه ز سر برگذشت سیلابی

سیم / نقره ← اشک

به یاد آن رخ همچون پری، به گوشه چشم
نشسته سیم مذاب و برفته شکر خواب

شب ← زلف سیاه

ای کرده ماه را از تیره شب نقاب
در شب فکنده چین، بر مه فکنده تاب

شکر ← لب

زیر لب با ما حدیثی گو، که این بیمار را
مذتی شد کارزوی شربتی زان شکر است

شکر ← سخن ارزشمند

چرا به یک نی قندش نمی‌خرند آن کس
که کرد صد شکرافشانی از نی قلمی

صنوبر / شاخه صنوبر ← معشوق

هر که در صحبت آن شاخ صنوبر بنشست
همچو باد سحری از سر بستان برخاست

عقیق ← لب یا دهان

چون بخنند آن عقیق قیمتی
صد هزاران دل گرفتارش نگر

عنبر (= نوعی عطر سیاه‌رنگ) ← زلف

آتش اندر آب هرگز دیده‌ای؟
عنبر اندر تاب هرگز دیده‌ای؟^۲

غالیه (= نوعی عطر سیاه‌رنگ) ← زلف

رقم ز غالیه بر طرف لاله‌زار مکش
ز نافه ختنی، نقش بر عذار مکش^۳

قفس ← جسم

جان‌های جمله مستان دل‌های دل‌پرستان
ناگه قفس شکستند چون مرغ برپریدند

کاروان‌سرا / رباط ← دنیا

دل ای رفیق در این کاروان‌سرا میند
که خانه ساختن آیین کاروانی نیست

کافور / گرد کافور ← موی سفید

همی گرد کافور گیرد سَرَم
چنین داد خورشید و ماه افسرم

کمان ← ابرو

ز چشم شوخ تو جان کی توان بُرد
که دائم با کمان اندر کمین است

کمند ← زلف

ز آشفتگی حال من آگاه کی شود
آن را که دل نکشت گرفتار این کمند

کمند ← عشق

سعدی ز کمند خوب‌رویان
تا جان داری نمی‌توان جست

گل ← معشوق / زیبارو

ای گل به دست‌مال هوس‌پیشگان مرو
مگذار تا ز دست تو این رنگ و بو رود

گل ← چهره معشوق

چو رنگ و بوی گل و سنبل تو کردم یاد
گلم ز یاد برفت و گلابم از دیده

گنبد سبز / گنبد پیروزه / گنبد خضرا / گنبد نیلوفری / گنبد مینا ←
آسمان

شه‌سوار گنبد پیروزه یعنی آفتاب
بارها افتاده در پای سگان کوی توست

لاله ← چهره معشوق

ماه را از شکن سنبل شبگون بنمای
لاله را این همه در سایه ریحان مگذار^۴

لعبت (= عروسک) ← معشوق

چو آن مهوش نمی‌یابم پری‌رویی به زیبایی
چو آن لعبت نمی‌بینم گل‌اندازی به طنازی

لعل ← لب

لعل تو در چشم من باده بؤد در قدح
مهر تو در جان من گنج بود در خراب

لعل ← اشک خونین

درود دیده گوه‌رنثار لعل‌فشانم
بدان عقیق گهرپوش آب‌دار رسانده^۵

لعل ← شراب

در جام عقیقین فکن ای لعبت ساقی
لعلی که از خون جگر در دل کان (= معدن) است

ماه ← چهره معشوق

چون شبش گیرد ماه، خرمن کرد
آه من راه کهکشان بگرفت^۶

ماه ← معشوق

اگر آن ماه، مهربان گردد
غم دل، غمگسار جان گردد

مرجان ← دهان یا لب

ای که از سرچشمه نوشت برفت آب نبات
مردۀ مرجان جان‌افزای توست آب حیات

۱. «سا» بن مضارع از «ساییدن» است و ادات تشبیه نیست؛ زلف سمن‌سا یعنی زلفی که روی صورت افتاده و صورت را لمس می‌کند.

۲. «آتش» و «آب» به ترتیب استعاره از لب و صورت هستند.

۳. «لاله‌زار» و «نافه ختنی» به ترتیب استعاره از چهره و زلف هستند.

۴. «ماه» استعاره از چهره و «سنبل» و «ریحان» استعاره از زلف هستند.

۵. «گوهر»، عقیق و «گهر» به ترتیب استعاره از اشک، لب و دندان هستند.

۶. «شب» استعاره از زلف است.

«دست تقوی» و «پای هوا» تشخیص هستند و از آنجایی که هر تشخیص یک استعاره محسوب می‌شود، پس این بیت دو استعاره دارد. اگر واژه‌های استعاره از انسان باشد، نسبت‌دادن ویژگی‌های انسانی به چنین واژه‌های تشخیص محسوب نمی‌شود. به مثال زیر توجه کنید:

ای گل! به دستمال هوس‌پیشگان مرو
مگذار تا ز دست تو این رنگ و بو رود

«گل» استعاره از زیبارو است و شاعر از معشوق یا زیبارو می‌خواهد گرد انسان‌های هوس‌پیشه نگردد، در این بیت آرایه تشخیص وجود ندارد، چرا که شاعر با گل سخن نمی‌گوید، بلکه با انسان سخن می‌گوید.

مرغ ← روح

من خود این سنگ به جان می‌طلبیدم همه عمر
کاین قفس بشکند و مرغ به پرواز آید

مُشک ← زلف

آن کیست که پیرامن خورشید جمالش
از مُشک سیه، دایره نیمه کشیده است؟

منزل / خانه / سرا ← دنیا

حافظا! خلد برین، خانه موروث من است
اندرین منزل ویرانه، نشیمن چه کنم؟

نرگس ← چشم

چو دانست کز مرگ نتوان گریخت
بسی آب خونین ز نرگس بریخت

یاقوت ← دهان یا لب

کار یاقوت تو تا باده‌فروشی باشد
نتوان گفت به خواجه که مشو باده‌پرست

سب استعاره کنیه: هرگاه از یک تشبیه فقط مشبّه + یکی از ویژگی‌های مشبّه به باقی بماند با استعاره مکنیه سروکار داریم: به بیت زیر توجه کنید:

از بلندی پایه همت
نردبان ساز، بام دولت را
شاعر ابتدا در ذهن خود «دولت» را به کاخ (یا به ساختمان) تشبیه کرده است:

دولت (مشبّه) همانند کاخ (مشبّه به) است.
سپس فقط مشبّه (= دولت) و یکی از ویژگی‌های مشبّه به (= بام) را آورده. به این نوع استعاره، اصطلاحاً «استعاره مکنیه» می‌گویند. البته دانستن این اصطلاح نیز مانند اصطلاح «استعاره مصرحه» برای دانش‌آموزان رشته‌های غیر از علوم انسانی ضروری نیست. در آزمون‌ها شما کافی است که تشخیص دهید ترکیباتی مانند «بام دولت، دامن مقصود، شکفتن خورشید و ...» استعاره هستند.

انواع استعاره کنیه: استعاره مکنیه را از نظر اضافه‌شدن یا اضافه‌نشدن می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

۱ گاهی استعاره مکنیه نه به شکل ترکیب اضافی، بلکه در بستر عبارت یا جمله دیده می‌شود:

خورشید پرواز کرد، عشق شکفته شد، در افکارش غرق بود ...
۲ گاهی بین اجزای استعاره مکنیه «کسره» می‌آید: (= ویژگی مشبّه به + - + مشبّه):

غرق مطالعه، پرواز روح، مسّت قدرت، غرّش باد ...
به نوع دوم، اصطلاحاً «اضافه استعاری» می‌گویند. توجه داشته باشید که اضافه استعاری یک آرایه جدید نیست، بلکه همان استعاره مکنیه است و از آنجا که استعاره مکنیه هم نوعی استعاره است، پس هر اضافه استعاری، یک استعاره محسوب می‌شود.

تشخیص (۱۳) مکنیه

وقتی ویژگی‌های انسانی را به موجودات دیگر نسبت می‌دهیم، «تشخیص» پدید می‌آید که رایج‌ترین نوع استعاره مکنیه است:

دست تقوی بگشا، پای هوا بر بند
تا ببینند که از کرده پشیمانی

● مولانا به همت یاران نزدیک خود
 هسته مضاف‌الیه وابسته وابسته
 مضاف‌الیه مضاف‌الیه

به نشر معارف الهی مشغول بود.
 هسته مضاف‌الیه وابسته مضاف‌الیه

■ «نزدیک» صفتِ پسین مضاف‌الیه و «خود» مضاف‌الیه مضاف‌الیه است.
 «الهی» صفتِ مضاف‌الیه است.

وابسته و وابسته در گروه اسمی انواعی دارد:

الف) متمیز	ب) صفتِ مضاف‌الیه
پ) مضاف‌الیه مضاف‌الیه	ت) صفتِ صفت
ث) قید صفت	ج) شاخصِ مضاف‌الیه

الف) متمیز

واژه‌هایی که واحد وزن، طول، تعداد، مقدار و ... را بیان می‌کنند، اگر بین صفت پیشین (اغلب شمارشی، پرسشی و مبهم) و هسته بیابند، وابسته آن صفت پیشین محسوب می‌شوند:

● دو تخته فرش
 صفت متمیز هسته
 شمارشی (موصوف)

۱۶) متمیز همواره وابسته یک وابسته پیشین، معمولاً از نوع صفت شمارشی یا مبهم (هر، چند) یا پرسشی (چند) است.

۱۷) جای متمیز همواره بین صفت پیشین (شمارشی، پرسشی و مبهم) و موصوف آن است.

۱۸) متمیزها اگر کسره بگیرند، دیگر متمیز (وابسته و وابسته) نیستند.

● دو جلد کتاب
 صفت متمیز هسته
 شمارشی (موصوف)

● مطالب جلد دوم
 هسته مضاف‌الیه صفت
 مضاف‌الیه

متمیزهای پرکاربرد عبارت‌اند از:

- واحدهای طول «میلی‌متر، سانتی‌متر، متر، کیلومتر، فرسخ و ...»
- واحدهای وزن «گرم، من، سیر، تن، مثقال و ...»
- واحدهای شمارش گروه «دست، جین، جفت و ...»
- واحدهای شمارش تعداد «توپ، طاقه (برای پارچه)، تخته (برای فرش)، دستگاه (برای وسایل الکترونیکی)، نفر (برای انسان و شتر)، تا (برای بسیاری از اشیا) و ...»

ب) صفت مضاف‌الیه

یعنی مضاف‌الیه، خودش یک صفت بیانی یا صفت پیشین (اشاره، پرسشی، شمارشی، مبهم، تعجبی) داشته باشد. شکل گروه اسمی که صفتِ مضاف‌الیه دارد به دو صورت است:

۲۵) وابسته و انواع آن

یادتان هست که گفتیم در هر گروه اسمی چندکلمه‌ای، یک واژه هسته است و بقیه واژه‌ها وابسته‌اند. حالا وابسته‌ها ممکن است در همان گروه اسمی، خودشان وابسته پیشین یا پسین داشته باشند.

● طمأنینه‌ای که در چشم بی‌نور یک مجسمه بود.
 هسته صفت وابسته مضاف‌الیه
 مضاف‌الیه

■ «این» صفتِ پیشینِ مضاف‌الیه است.

۱. شاخص مضاف‌الیه در کتاب درسی شما مورد بررسی قرار نگرفته؛ ولی از آن‌جا که ممکن است در پرسش‌ها با آن مواجه شوید، در ادامه، اشاره کوتاهی به آن خواهیم کرد.

۱ اسم + = + اسم + = + صفت بياني / شمارشي / «چند» و «ديگر»

درجه فهم ادبي / پيامد تقليد نابه جا / دانش آموز کلاس دوم

۲ اسم + = + صفت پيشين + اسم

مردم آن سرزمين / مهر يك پرستار

حواستان باشد گاهي صفتي كه بعد از مضاف اليه مي آيد وابسته مستقيم هسته است و وابسته مضاف اليه نيست.

جشن فارغ التحصيلي مفضل هسته مضاف اليه صفت

پ مضاف اليه مضاف اليه

يعني مضاف اليه در گروه اسمي يك وابسته از نوع مضاف اليه (اسم / ضمير) داشته باشد. شكل گروه اسمي كه مضاف اليه مضاف اليه دارد به اين صورت است:

اسم + = + اسم + = + اسم / ضمير

سراجة ذهني = سراجة ذهني من هسته مضاف اليه مضاف اليه مضاف اليه

رسيدن عيد طبيعت هسته مضاف اليه مضاف اليه مضاف اليه

واژه هاي «من» و «طبيعت» مضاف اليه مضاف اليه هستند.

حواستان باشد گاهي اسمي كه بعد از مضاف اليه مي آيد، وابسته آن نيست بلكه وابسته مستقيم هسته است:

كتاب رياضي علي هسته مضاف اليه مضاف اليه

اگر اسم هايي كه به هم اضافه شده اند بيشتر از سه تا باشند، اسم سوم و بعد از آن، اغلب مضاف اليه مضاف اليه هستند.

در کلاس آموزشگاه موسيقي هسته مضاف اليه مضاف اليه مضاف اليه مضاف اليه مضاف اليه مضاف اليه (براي در) (براي کلاس)

«کلاس» مضاف اليه «در» (هسته) است. آموزشگاه «مضاف اليه» کلاس است؛ پس نسبت به «در» مي شود مضاف اليه مضاف اليه. «موسيقي» مضاف اليه «آموزشگاه» است؛ پس نسبت به «کلاس» مي شود مضاف اليه مضاف اليه.

ت صفت صفت

وقتي كه فرمول گروه اسمي به اين شكل است: اسم + صفتي كه انواع مختلف دارد + صفتي كه يكي از انواع صفت قبل است، صفت دوم وابسته صفت اول است و اين دو صفت با هم وابسته هسته مي شوند. شكل گروه اسمي كه صفت صفت دارد به اين صورت است:

اسم + = + صفت + = + صفت

پيراهن آبي روشن هسته صفت صفت صفت

صفت صفت معمولاً و بيشتر براي رنگ ها به كار مي رود.

حواستان باشد گاهي دو صفت بعد از يك اسم يا ضمير مي آيند و هر دو مستقيماً به آن اسم يا ضمير برمي گردند، آن ها را با مبحث وابسته وابسته اشتباه نگرديد.

درخت بزرگ انبوه هسته وابسته پسين وابسته پسين (صفت) (صفت)

رو سر بنه به بالين تنها مرا رها كن

ترك من خراب شبرگرد مبتلا كن هسته مضاف اليه صفت من صفت من صفت من

ث قيد صفت

وقتي قبل از صفت بياني (يعني بين تركيب وصفي) يك قيد بيايد كه اندازه يا مقدار يا درجه آن صفت را توضيح دهد، آن قيد، وابسته وابسته است. شكل گروه اسمي كه قيد صفت دارد به اين صورت است:

اسم + = + قيد + صفت

قصة هاي بسيار اصيل هسته قيد صفت صفت

ج شاخص مضاف اليه

گاهي مضاف اليه نام شخص است كه عنوان يا لقب او هم آورده مي شود. در چنين حالي آن عنوان و لقب، شاخص و وابسته پيشين براي مضاف اليه است. شكل گروه اسمي با شاخص مضاف اليه به صورت زير است:

اسم + = + شاخص + اسم (نام فرد)

كلاس دكتور شفيعي

شاخص چه وابسته هسته باشد، چه وابسته مضاف اليه (يعني وابسته وابسته) اغلب وابسته پيشين است.

اگر کلام را به اجزای سازنده اش تجزيه كنيم به زنجيره زير مي رسيم:

واج ← تكواژ ← واژه ← گروه ← جمله ← جمله مستقل

واج، كوچك ترين واحد زبان و جمله مستقل بزرگ ترين واحد آن است. «واژه» سومين واحد زباني است كه در شكل ساده خود، از يك جزء معنادار ساخته مي شود؛ مثل: «كتاب، دفتر، مداد و قلم». در شكل هاي غير ساده، هم جزء معنادار مي تواند به آن اضافه شود و هم جزء بي معنا؛ يعني وند؛ مثل: «كتابي، دفترها، كتابخانه، دفترخانه، مدادتراش، جاقلمي و ...». در ادامه، چند نکته درباره «واژه» را با هم بررسي مي كنيم.

نام اثر	پدیدآورنده	قالب	موضوع
اسرارنامه	عطار نیشابوری	مثنوی	عرفانی - غنایی
الهی نامه	عطار نیشابوری	مثنوی	عرفانی - غنایی
الهی نامه	سنایی	مثنوی	عرفانی - غنایی
بوستان	سعدی	مثنوی	تعلیمی
تحفة الاحرار	جامی	مثنوی	تعلیمی
چشمه	نیما یوشیج (علی اسفندیاری)	مثنوی	تعلیمی
حملة حیدری	بازل مشهدی	مثنوی	حماسی
در امواج سند	مهدی حمیدی شیرازی	چهارپاره	داستانی - پایداری
در حیاط کوچک پاییز در زندان	مهدی اخوان ثالث	مجموعه اشعار	غنایی
دری به خانه خورشید	سلمان هراتی	مجموعه اشعار ^۱	انقلاب اسلامی
دماوندیه	محمدتقی بهار	قصیده	پایداری
دیوان غربی - شرقی	یوهان ولفگانگ گوته	ترجمه در قالب شعر نو	غنایی
سمفونی پنجم جنوب	نزار قبانلی	ترجمه در قالب شعر نو	پایداری
شاهنامه	فردوسی	مثنوی	حماسی
غزلواره‌ها	ویلیام شکسپیر	ترجمه در قالب شعر نو	عاشقانه - غنایی
غزلیات شمس	جلال الدین مولوی	مجموعه غزل	عاشقانه - عارفانه - غنایی
فرهاد و شیرین	وحشی بافقی	مثنوی	عاشقانه - غنایی
گوشواره عرش	سید علی موسوی گرمارودی	مجموعه اشعار	مذهبی - آیینی
لیلی و مجنون	نظامی گنجه‌ای	مثنوی	عاشقانه - غنایی
ماه نو و مرغان آواره	رابیندرانات تاگور	ترجمه در قالب شعر نو	غنایی
مثل درخت در شب باران	محمد رضا شفیعی کدکنی	مجموعه اشعار	غنایی
مثنوی معنوی	مولوی (قرن هفتم)	مثنوی	عرفانی - تعلیمی
منطق الطیر	عطار نیشابوری	مثنوی	عرفانی - غنایی
همای رحمت	سید محمدحسین بهجت تبریزی (شهریار)	غزل	غنایی
هم‌صدا با حلق اسماعیل	سید حسن حسینی	مجموعه اشعار	انقلاب اسلامی
هوا را از من بگیر، خنده‌ات را نه!	پابلو نرودا	ترجمه در قالب شعر نو	عاشقانه - غنایی